

**Bruxelles, 16. srpnja 2025.  
(OR. en)**

**10300/25  
ADD 2**

---

**Međuinstitucijski predmet:  
2025/0162(NLE)**

---

**AELE 53  
CH 19  
MI 400**

**POP RATNA BILJEŠKA**

---

|                 |                                                                                                                                                                            |
|-----------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Od:             | Glavna tajnica Europske komisije, potpisala direktorica Martine DEPREZ                                                                                                     |
| Datum primitka: | 13. srpnja 2025.                                                                                                                                                           |
| Za:             | Thérèse BLANCHET, glavna tajnica Vijeća Europske unije                                                                                                                     |
| Br. dok. Kom.:  | COM(2025) 309 final                                                                                                                                                        |
| Predmet:        | PRILOG<br>Prijedlogu odluke Vijeća<br>o sklapanju širokog paketa sporazuma radi učvršćivanja, produbljivanja i proširenja bilateralnih odnosa sa Švicarskom Konfederacijom |

---

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2025) 309 - Annex 2.

---

Priloženo: COM(2025) 309 - Annex 2

Bruxelles, 13.6.2025.  
COM(2025) 309 final

ANNEX 2

## **PRILOG**

### **Prijedlogu odluke Vijeća**

**o sklapanju širokog paketa sporazuma radi učvršćivanja, produbljivanja i proširenja  
bilateralnih odnosa sa Švicarskom Konfederacijom**

PROTOKOL O IZMJENI  
UZ SPORAZUM IZMEĐU  
EUROPSKE ZAJEDNICE  
I ŠVICARSKÉ KONFEDERACIJE  
O ZRAČNOM PROMETU

EUROPSKA UNIJA, dalje u tekstu „Unija”,

i

ŠVICARSKA KONFEDERACIJA, dalje u tekstu „Švicarska”,

dalje u tekstu „ugovorne stranke”,

UZIMAJUĆI U OBZIR Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu, koji je potpisan u Luxembourg 21. lipnja 1999. i stupio je na snagu 1. lipnja 2002. (dalje u tekstu „Sporazum”);

PREPOZNAJUĆI iznimnu važnost civilnog zrakoplovstva za povezivanje putnika, tereta i zračne pošte;

BUDUĆI DA su ugovorne stranke postigle dogovor o širokom bilateralnom paketu, uključujući Institucionalni protokol uz ovaj Sporazum, radi stabilizacije i razvoja međusobnih odnosa u područjima povezanim s unutarnjim tržištem u kojima Švicarska sudjeluje;

IZNOVA ISTIČUĆI u kontekstu širokoga bilateralnog paketa između ugovornih stranaka njihovu zajedničku predanost sigurnu, zaštićenu, konkurentnu, održivu i inovativnu civilnom zrakoplovstvu,

SPORAZUMJELE SU SE KAKO SLIJEDI:

## ČLANAK 1.

### Izmjene Sporazuma

1. Sporazum se mijenja kako slijedi:

(a) u članku 2. brišu se riječi „kao što je navedeno u Prilogu ovom Sporazumu”;

(b) u članku 15. stavak 3. zamjenjuje se sljedećim:

„3. Prometna prava između točaka unutar Švicarske i između točaka unutar država članica Unije dodjeljuju se počevši od prvog razdoblja određivanja reda letenja nakon stupanja na snagu Protokola o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu.”;

(c) u članku 18. stavak 3. zamjenjuje se sljedećim:

„3. Svako provedbeno djelovanje na temelju ovog članka provodi se u skladu s člankom 19.”;

(d) članak 21. zamjenjuje se sljedećim:

„ČLANAK 21.

1. Osniva se Zajednički odbor.

Zajednički odbor čine predstavnici ugovornih stranaka.

2. Zajedničkim odborom supredsjedaju predstavnik Unije i predstavnik Švicarske.
3. Zajednički odbor:
  - (a) osigurava pravilno funkcioniranje i djelotvorno upravljanje i primjenu ovog Sporazuma;
  - (b) služi kao forum za uzajamno savjetovanje i stalnu razmjenu informacija između ugovornih stranaka, posebno za potrebe pronalaženja rješenja za sve poteškoće u tumačenju ili primjeni Sporazuma ili pravnog akta Unije na koji se upućuje u Sporazumu u skladu s člankom 10. Institucionalnog protokola uz ovaj Sporazum;
  - (c) ugovornim strankama daje preporuke o pitanjima koja se odnose na ovaj Sporazum;
  - (d) donosi odluke kad je to predviđeno u ovom Sporazumu; i
  - (e) izvršava sve druge nadležnosti koje su mu dodijeljene ovim Sporazumom.
4. U slučaju izmjene članaka od 1. do 6., od 10. do 15., 17. ili 18. Protokola (br. 7) o povlasticama i imunitetima Europske unije (dalje u tekstu „Protokol (br. 7)”), priloženog Ugovoru o funkcioniranju Europske unije, Zajednički odbor u skladu s tim mijenja Prilog A Prilogu.

5. Zajednički odbor djeluje na temelju konsenzusa.

Njegove su odluke obvezujuće za ugovorne stranke, koje poduzimaju sve mjere potrebne za njihovu provedbu.

6. Zajednički odbor sastaje se najmanje jednom godišnje naizmjenično u Bruxellesu i Bernu, osim ako supredsjedatelji odluče drukčije. Sastaje se i na zahtjev bilo koje ugovorne stranke. Supredsjedatelji se mogu dogovoriti da se sastanak Zajedničkog odbora održi putem videokonferencije ili telekonferencije.

7. Zajednički odbor donosi svoj poslovnik i po potrebi ga ažurira.

8. Zajednički odbor može odlučiti osnovati bilo koju radnu skupinu ili skupinu stručnjaka koja mu može pomagati u izvršavanju dužnosti.”;

(e) umeće se sljedeći članak:

#### „ČLANAK 28.a

1. Ništa se u ovom Sporazumu ne tumači kao zahtjev da stranka stavi na raspolaganje klasificirane podatke, osim ako je to predviđeno pravnim aktom Unije uključenim u Prilog ovom Sporazumu.

2. S klasificiranim podacima ili materijalom koji su dostavile ili razmijenile ugovorne stranke na temelju ovog Sporazuma postupa se i štiti ih se u skladu sa Sporazumom između Švicarske Konfederacije i Europske unije o sigurnosnim postupcima za razmjenu klasificiranih podataka, potpisanim u Bruxellesu 28. travnja 2008., i sigurnosnim dogovorima za njegovu provedbu.

3. Zajednički odbor odlukom donosi upute za postupanje kako bi se osigurala zaštita osjetljivih neklasificiranih podataka koje razmjenjuju ugovorne stranke.”;

(f) članak 34. zamjenjuje se sljedećim:

„ČLANAK 34.

Ovaj se Sporazum primjenjuje, s jedne strane, na području na kojem se primjenjuju Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o funkcioniranju Europske unije (dalje u tekstu „UFEU”) i pod uvjetima utvrđenima u tim Ugovorima te, s druge strane, na državnom području Švicarske.”.

2. Prilog Sporazumu mijenja se kako slijedi:

(a) tekst ispod naslova „PRILOG”, a iznad podnaslova „1. Liberalizacija zrakoplovstva i drugi propisi o civilnom zrakoplovstvu” zamjenjuje se sljedećim:

„ODJELJAK A

— Osim ako je drukčije predviđeno u tehničkim prilagodbama, smatra se da prava i obveze država članica Unije propisane u pravnim aktima Unije uključenima u ovaj Prilog vrijede i za Švicarsku. To se primjenjuje uz potpuno poštovanje Institucionalnog protokola uz ovaj Sporazum.

- Ne dovodeći u pitanje članak 15. ovog Sporazuma, izrazom „zračni prijevoznik Zajednice” u pravnim aktima Unije uključenima u ovaj Prilog obuhvaćen je zračni prijevoznik koji ima licenciju i glavno mjesto poslovanja te registrirano sjedište, ako ga ima, u Švicarskoj u skladu s odredbama Uredbe (EZ) br. 1008/2008. Svako upućivanje na Uredbu Vijeća (EEZ) br. 2407/92 tumači se kao upućivanje na Uredbu (EZ) br. 1008/2008.
- Svako upućivanje u pravnim aktima Unije uključenima u ovaj Prilog na članke 81. i 82. Ugovora ili članke 101. i 102. UFEU-a tumači se kao upućivanje na članke 8. i 9. ovog Sporazuma.

#### ODJELJAK B”;

- (b) u unosu u odjeljku 2. („Pravila tržišnog natjecanja”) koji se odnosi na Uredbu Vijeća (EZ) br. 139/2004 uvodni tekst „S obzirom na članak 4. stavak 5. Uredbe o koncentracijama, između Europske zajednice i Švicarske primjenjuje se sljedeće.” zamjenjuje se tekstom „S obzirom na članak 4. stavak 5. Uredbe o koncentracijama primjenjuje se sljedeće.”;
- (c) unos u odjeljku 3. („Sigurnost zračnog prometa”) koji se odnosi na Uredbu (EU) 2018/1139 mijenja se kako slijedi:
  - i briše se sljedeći stavak:

„Neovisno o horizontalnoj prilagodbi predviđenoj u drugoj alineji Priloga Sporazumu između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu, smatra se da se upućivanja na „države članice” iz odredaba Uredbe (EU) br. 182/2011 navedenih u članku 127. Uredbe (EU) 2018/1139 ne odnose na Švicarsku.”;

ii. točka (c) zamjenjuje se sljedećim:

„(c) U članku 96. dodaje se sljedeći stavak:

„Švicarska dodjeljuje Agenciji i njezinu osoblju u okviru njihovih službenih dužnosti za Agenciju povlastice i imunitete predviđene Prilogom A, koji se temelje na člancima od 1. do 6., od 10. do 15. te 17. i 18. Protokola (br. 7). Upućivanja na odgovarajuće članke tog Protokola navedena su u zagradama u informativne svrhe. □’.”;

- (d) u unosu u odjeljku 3. („Sigurnost zračnog prometa”) koji se odnosi na Delegiranu uredbu Komisije (EU) 2019/945 riječi iz prvog stavka „u drugoj alineji Priloga” zamjenjuju se riječima „u prvoj alineji odjeljka A Priloga”;
- (e) u unosu u odjeljku 3. („Sigurnost zračnog prometa”) koji se odnosi na Provedbenu uredbu Komisije (EU) 2019/947 riječi u prvom stavku „u drugoj alineji Priloga” zamjenjuju se riječima „u prvoj alineji odjeljka A Priloga”;
- (f) u unosu u odjeljku 5. („Upravljanje zračnim prometom”) koji se odnosi na Uredbu (EZ) br. 549/2004 briše se sljedeći stavak:

„Neovisno o horizontalnoj prilagodbi na koju se upućuje u drugoj alineji Priloga Sporazumu između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu, smatra se da se upućivanja na „države članice” iz članka 5. Uredbe (EZ) br. 549/2004 ili iz odredaba Odluke 1999/468/EZ navedene u toj odredbi ne odnose na Švicarsku.”;

(g) u odjeljku 9. („Prilozi”) točka A zamjenjuje se sljedećim:

„A: Povlastice i imuniteti”;

(h) Prilog A Prilogu i Dodatak Prilogu A zamjenjuju se tekстом iz Dodatka ovom Protokolu.

## ČLANAK 2.

### Stupanje na snagu

1. Ugovorne stranke ratificiraju ili odobravaju ovaj Protokol u skladu sa svojim postupcima. Ugovorne stranke međusobno se obavješćuju o provedbi unutarnjih postupaka potrebnih za stupanje na snagu ovog Sporazuma.
2. Ovaj Protokol stupa na snagu prvog dana drugog mjeseca nakon posljednje obavijesti o sljedećim instrumentima:
  - (a) Institucionalnom protokolu uz Sporazum između Europske zajednice i njezinih država članica, s jedne strane, i Švicarske Konfederacije, s druge strane, o slobodnom kretanju osoba,
  - (b) Protokolu o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i njezinih država članica, s jedne strane, i Švicarske Konfederacije, s druge strane, o slobodnom kretanju osoba,
  - (c) Institucionalnom protokolu uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu,

- (d) Protokolu o državnim potporama uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu,
- (e) Institucionalnom protokolu uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o željezničkom i cestovnom prijevozu robe i putnika,
- (f) Protokolu o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o željezničkom i cestovnom prijevozu robe i putnika,
- (g) Protokolu o državnim potporama uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o željezničkom i cestovnom prijevozu robe i putnika,
- (h) Protokolu o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o trgovini poljoprivrednim proizvodima,
- (i) Institucionalnom protokolu uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o uzajamnom priznavanju u vezi s ocjenom sukladnosti,
- (j) Protokolu o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o uzajamnom priznavanju u vezi s ocjenom sukladnosti,
- (k) Sporazumu između Europske unije i Švicarske Konfederacije o redovitom financijskom doprinosu Švicarske smanjenju gospodarskih i socijalnih razlika u Europskoj uniji,
- (l) Sporazumu između Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju, s jedne strane, i Švicarske Konfederacije, s druge strane, o sudjelovanju Švicarske Konfederacije u programima Unije,

- (m) Sporazumu između Europske unije i Švicarske Konfederacije o uvjetima sudjelovanja Švicarske Konfederacije u Agenciji Europske unije za svemirski program.

Sastavljeno u [...] [...] u po dva primjerka na bugarskom, češkom, danskom, engleskom, estonskom, finskom, francuskom, grčkom, hrvatskom, irskom, latvijskom, litavskom, mađarskom, malteškom, nizozemskom, njemačkom, poljskom, portugalskom, rumunjskom, slovačkom, slovenskom, španjolskom, švedskom i talijanskom jeziku, pri čemu je svaki od tih tekstova jednako vjerodostojan.

U POTVRDU TOGA niže potpisani, propisno ovlašteni za to, potpisali su ovaj Protokol.

[Potpis na sva 24 jezika EU-a: „Za Europsku uniju” i „Za Švicarsku Konfederaciju”]

„PRILOG A

Povlastice i imuniteti

ČLANAK 1.

(odgovara članku 1. Protokola (br. 7))

Prostorije i zgrade Agencije nepovredive su. Izuzete su od pretrage, rekvizicije, konfiskacije ili izvlaštenja. Imovina Agencije ne može biti predmetom upravnih ili sudskih mjera prisile bez ovlaštenja Suda Europske unije.

ČLANAK 2.

(odgovara članku 2. Protokola (br. 7))

Arhive Agencije nepovredive su.

## ČLANAK 3.

(odgovara člancima 3. i 4. Protokola (br. 7))

1. Agencija, njezina imovina, prihodi i ostala dobra oslobođeni su od svih izravnih poreza.
2. Roba i usluge koje se izvoze iz Švicarske u Agenciju za službenu upotrebu ili pružaju Agenciji u Švicarskoj ne podliježu neizravnim carinama i porezima.
3. Oslobođenje od PDV-a odobrava se ako stvarna kupovna cijena robe i usluga navedena na računu ili u odgovarajućem dokumentu iznosi najmanje sto švicarskih franaka (uključujući porez). Agencija je oslobođena svih carina, zabrana i ograničenja pri uvozu i izvozu na predmete namijenjene njezinoj službenoj upotrebi; tako uvezene predmete ne smije se odlagati u Švicarskoj, ni uz naplatu ni besplatno, osim prema uvjetima koje odredi švicarska vlada.
4. Oslobođenje od PDV-a, trošarina i drugih neizravnih poreza odobrava se u obliku otpusta po predloženju švicarskih obrazaca predviđenih za tu svrhu dobavljaču robe ili pružatelju usluga.
5. Ne odobravaju se oslobođenja od poreza i davanja koja se plaćaju samo kao naknade za javne komunalne usluge.

## ČLANAK 4.

(odgovara članku 5. Protokola (br. 7))

Pri službenoj komunikaciji i prijenosu svih svojih dokumenata na Agenciju se u Švicarskoj primjenjuje isti tretman kao na diplomatske misije.

Službena prepiska i druga službena komunikacija Agencije ne podliježu cenzuri.

## ČLANAK 5.

(odgovara članku 6. Protokola (br. 7))

Propusnica Unije koja se izdaje članovima i ostalim službenicima Agencije priznaje se kao valjana putna isprava na državnom području Švicarske. Te se propusnice izdaju dužnosnicima i ostalim službenicima prema uvjetima utvrđenima u Pravilniku o osoblju za dužnosnike i Uvjetima zaposlenja ostalih službenika Unije (Uredba br. 31 (EEZ), 11 (EZAE) o Pravilniku o osoblju za dužnosnike i Uvjetima zaposlenja ostalih službenika Europske ekonomske zajednice i Europske zajednice za atomsku energiju (SL 45, 14.6.1962., str. 1385.), uključujući sve naknadne izmjene).

## ČLANAK 6.

(odgovara članku 10. Protokola (br. 7))

Predstavnici država članica Unije koji sudjeluju u radu Agencije, njihovi savjetnici i tehnički stručnjaci uživaju uobičajene povlastice, imunitete i olakšice pri obnašanju dužnosti i tijekom putovanja do ili iz mjesta sastajanja u Švicarskoj.

## ČLANAK 7.

(odgovara članku 11. Protokola (br. 7))

Na državnom području Švicarske i neovisno o njihovu državljanstvu dužnosnici i ostali službenici Unije:

- (a) pridržavajući se odredaba Ugovorâ koje se s jedne strane odnose na propise o odgovornosti dužnosnika i ostalih službenika prema Uniji, a s druge na nadležnost Suda Europske unije u sporovima između Unije i njezinih dužnosnika i ostalih službenika, uživaju imunitet od sudskih postupaka u pogledu radnja koje oni poduzimaju u službenom svojstvu, uključujući izgovorene ili napisane riječi. Taj imunitet uživaju i nakon prestanka obnašanja dužnosti;
- (b) zajedno sa svojim bračnim drugovima i uzdržavanim članovima obitelji ne podliježu imigracijskim ograničenjima ni formalnostima za prijavu stranaca;

- (c) uživaju jednake olakšice koje se uobičajeno dodjeljuju dužnosnicima međunarodnih organizacija vezano uz monetarne ili devizne propise;
- (d) imaju pravo bez carine uvesti pokućstvo i druge predmete za osobnu upotrebu pri prvom preuzimanju dužnosti u Švicarskoj te pravo da ih nakon prestanka dužnosti u toj zemlji ponovno izvezu bez carina, u oba slučaja pridržavajući se uvjeta koje vlada Švicarske smatra nužnima;
- (e) imaju pravo bez carine uvesti motorno vozilo za osobnu upotrebu, kupljeno u zemlji svojeg posljednjeg boravišta ili u zemlji čiji su državljani pod uvjetima koji vrijede na unutarnjem tržištu te zemlje, te ga ponovno izvesti bez carine, u oba slučaja pridržavajući se uvjeta koje vlada Švicarske smatra nužnima.

## ČLANAK 8.

(odgovara članku 12. Protokola (br. 7))

Dužnosnici i ostali službenici Agencije dužni su plaćati porez u korist Unije na plaće, nadnice i prihode koje im isplaćuje Agencija u skladu s uvjetima i postupkom utvrđenim u pravu Unije.

Oslobođeni su od plaćanja švicarskih saveznih, kantonskih i općinskih poreza na plaće, nadnice i prihode koje im isplaćuje Agencija.

## ČLANAK 9.

(odgovara članku 13. Protokola (br. 7))

Pri primjeni poreza na dohodak, poreza na bogatstvo i poreza na nasljedstvo te pri primjeni konvencija o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja sklopljenih između Švicarske i država članica Unije za dužnosnike i ostale službenike Agencije koji isključivo radi obnašanja svojih dužnosti u službi Agencije imaju boravište na državnom području Švicarske u svrhe oporezivanja u trenutku stupanja u službu Agencije smatra se u Švicarskoj i u zemlji njihove porezne rezidentnosti da su zadržali rezidentnost u potonjoj zemlji, pod uvjetom da je riječ o državi članici Unije. Ta se odredba primjenjuje i na bračnog druga ako se ne bavi vlastitim plaćenim zanimanjem i na djecu koju uzdržavaju i za koju skrbe osobe iz ovog članka.

Pokretna imovina koja pripada osobama iz prvog stavka i nalazi se u Švicarskoj oslobođena je u njoj od poreza na nasljedstvo; za takvu se imovinu pri izračunu tog poreza smatra, uz poštovanje prava trećih zemalja i moguće primjene odredaba međunarodnih konvencija o dvostrukom oporezivanju, da se nalazi u zemlji porezne rezidentnosti.

Pri primjeni odredaba ovog članka ne uzima se u obzir rezidentnost stečena isključivo zbog obnašanja dužnosti u službi drugih međunarodnih organizacija.

## ČLANAK 10.

(odgovara članku 14. Protokola (br. 7))

U pravu Unije utvrđuje se sustav socijalne sigurnosti za dužnosnike i ostale službenike Unije.

Stoga dužnosnici i ostali službenici Agencije nisu obvezni biti članovi švicarskog sustava socijalne sigurnosti ako su već osigurani u sustavu socijalne sigurnosti za dužnosnike i ostale službenike Unije. Članovi obitelji članova osoblja Agencije koji žive u njihovu kućanstvu osigurani su u sustavu socijalne sigurnosti za dužnosnike i ostale službenike Unije ako nisu zaposleni kod drugog poslodavca osim Agencije i ne primaju socijalne naknade od države članice Unije ili Švicarske.

## ČLANAK 11.

(odgovara članku 15. Protokola (br. 7))

U pravu Unije utvrđuju se kategorije dužnosnika i ostalih službenika Agencije na koje se djelomično ili potpuno primjenjuju odredbe članaka 7., 8. i 9.

Imena, razredi i adrese dužnosnika i ostalih službenika uključenih u takve kategorije periodično se dostavljaju Švicarskoj.

## ČLANAK 12.

(odgovara članku 17. Protokola (br. 7))

Dužnosnicima i ostalim službenicima Agencije priznaju se povlastice, imuniteti i olakšice isključivo u interesu Agencije.

Agencija je dužna skinuti imunitet priznat dužnosniku ili drugom službeniku kad god smatra da skidanje tog imuniteta nije protivno interesima Agencije.

## ČLANAK 13.

(odgovara članku 18. Protokola (br. 7))

U svrhu primjene Priloga A Agencija surađuje s nadležnim tijelima Švicarske ili predmetnih država članica Unije.”.

---

INSTITUCIONALNI PROTOKOL  
UZ SPORAZUM IZMEĐU  
EUROPSKE ZAJEDNICE  
I ŠVICARSKE KONFEDERACIJE  
O ZRAČNOM PROMETU

EUROPSKA UNIJA, dalje u tekstu „Unija”,

i

ŠVICARSKA KONFEDERACIJA, dalje u tekstu „Švicarska”,

dalje u tekstu „ugovorne stranke”,

BUDUĆI DA su Unija i Švicarska obvezane brojnim bilateralnim sporazumima, koji obuhvaćaju razna područja i uređuju određena prava i obveze koje su u nekim aspektima slične onima propisanim unutar Unije,

PRISJEĆAJUĆI SE da je svrha tih bilateralnih sporazuma povećati konkurentnost Europe i izgraditi bliskije gospodarske veze između ugovornih stranaka utemeljene na ravnopravnosti, uzajamnosti i općenitoj ravnoteži koristi, prava i obveza ugovornih stranaka,

ODLUČNE da ojačaju i prošire sudjelovanje Švicarske na unutarnjem tržištu Unije na temelju istih pravila koja se primjenjuju na unutarnje tržište, ali i da očuvaju svoju neovisnost i neovisnost svojih institucija te, kad je riječ o Švicarskoj, poštovanje načela koja proizlaze iz njezine izravne demokracije, federalizma i sektorske prirode njezina sudjelovanja na unutarnjem tržištu,

PONOVNO POTVRĐUJUĆI da švicarski Savezni vrhovni sud i svi drugi švicarski sudovi te sudovi država članica i Sud Europske unije zadržavaju nadležnost za tumačenje ovog Sporazuma u pojedinačnim predmetima,

SVJESNE potrebe za postizanjem ujednačenosti u područjima povezanim s unutarnjim tržištem u kojima Švicarska sudjeluje i u kojima će sudjelovati budućnosti,

SPORAZUMJELE SU SE KAKO SLIJEDI:

## POGLAVLJE 1.

### OPĆE ODREDBE

#### ČLANAK 1.

##### Ciljevi

1. Cilj je ovog Protokola zajamčiti ugovornim strankama, gospodarskim subjektima i pojedincima veću pravnu sigurnost, jednako postupanje i ravnopravne uvjete u području povezanom s unutarnjim tržištem obuhvaćenom područjem primjene Sporazuma između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu, potpisanog u Luxembourg 21. lipnja 1999. (dalje u tekstu „Sporazum”).
2. Zato ovaj Protokol sadržava nova institucionalna rješenja koja doprinose stalnom i uravnoteženom jačanju gospodarskih veza između ugovornih stranaka. Uzimajući u obzir načela međunarodnog prava, u ovom se Protokolu prije svega utvrđuju institucionalna rješenja za Sporazum koja su zajednička bilateralnim sporazumima koji su sklopljeni ili će se sklopiti u područjima povezanim s unutarnjim tržištem u kojima Švicarska sudjeluje, pri čemu ona ne mijenjaju područje primjene ili ciljeve Sporazuma, posebno:
  - (a) postupak za usklađivanje Sporazuma s pravnim aktima Unije relevantnima za Sporazum;
  - (b) ujednačeno tumačenje i primjenu Sporazuma i pravnih akata Unije na koje se upućuje u Sporazumu;

- (c) nadzor i primjenu Sporazuma; i
- (d) rješavanje sporova u kontekstu Sporazuma.

## ČLANAK 2.

### Odnos sa Sporazumom

1. Ovaj Protokol i njegov Prilog i Dodatak sastavni su dio Sporazuma.
2. Odredbe Sporazuma stavljene izvan snage ovim Protokolom navedene su u nastavku:
  - (a) članak 1. stavak 2.;
  - (b) članak 17.;
  - (c) članak 18. stavak 1.;
  - (d) članak 22.;
  - (e) članak 23.;
  - (f) članak 29.;
  - (g) članak 30. stavak 2.;

(h) članak 31.; i

(i) članak 35. stavak 2.

3. Upućivanja na „Europsku zajednicu” ili „Zajednicu” u Sporazumu smatraju se upućivanjima na Uniju.

### ČLANAK 3.

#### Bilateralni sporazumi u područjima povezanim s unutarnjim tržištem u kojima Švicarska sudjeluje

1. Postojeći i budući bilateralni sporazumi između Unije i Švicarske u područjima povezanim s unutarnjim tržištem u kojima Švicarska sudjeluje smatraju se koherentnom cjelinom u kojoj su uravnotežena prava i obveze Unije i Švicarske.

2. Sporazum je bilateralni sporazum u području povezanom s unutarnjim tržištem u kojem Švicarska sudjeluje.

## POGLAVLJE 2.

### USKLADIVANJE SPORAZUMA S PRAVNIM AKTIMA UNIJE

#### ČLANAK 4.

##### Sudjelovanje u sastavljanju pravnih akata Unije („oblikovanje odluka”)

1. Pri sastavljanju prijedloga pravnog akta Unije u skladu s Ugovorom o funkcioniranju Europske unije (dalje u tekstu „UFEU”) u području obuhvaćenom Sporazumom Europska komisija (dalje u tekstu „Komisija”) o tome obavješćuje Švicarsku i neformalno se savjetuje sa švicarskim stručnjacima na isti način na koji traži mišljenja stručnjaka iz država članica Unije za potrebe sastavljanja prijedloga.

Na zahtjev bilo koje ugovorne stranke provodi se preliminarna razmjena mišljenja u Zajedničkom odboru.

Ugovorne se stranke na zahtjev bilo koje od njih ponovno međusobno savjetuju u Zajedničkom odboru u važnim trenucima faze koja prethodi donošenju pravnog akta Unije, i to u kontinuiranom procesu informiranja i savjetovanja.

2. Pri sastavljanju, u skladu s UFEU-om, delegiranih akata koji se odnose na temeljne akte prava Unije u području obuhvaćenom ovim Sporazumom Komisija osigurava da Švicarska u najvećoj mogućoj mjeri sudjeluje u izradi nacrtu i savjetuje se sa švicarskim stručnjacima na istoj osnovi na kojoj se savjetuje i sa stručnjacima iz država članica Unije.

3. Pri sastavljanju, u skladu s UFEU-om, provedbenih akata koji se odnose na temeljne akte prava Unije u području obuhvaćenom ovim Sporazumom Komisija osigurava da Švicarska u najvećoj mogućoj mjeri sudjeluje u izradi nacrtu koji će se naknadno podnijeti odborima koji Komisiji pomažu u izvršavanju njezinih provedbenih ovlasti te se savjetuje sa švicarskim stručnjacima na istoj osnovi na kojoj se savjetuje i sa stručnjacima iz država članica Unije.
4. Švicarski stručnjaci uključuju se u rad odbora koji nisu obuhvaćeni stavcima 2. i 3. kad je to potrebno za pravilno funkcioniranje ovog Sporazuma. Popis tih odbora i, prema potrebi, drugih odbora sličnih obilježja izrađuje i ažurira Zajednički odbor.
5. Ovaj se članak ne primjenjuje na pravne akte Unije ili njihove odredbe obuhvaćene iznimkom iz članka 5. stavka 7.

## ČLANAK 5.

### Uključivanje pravnih akata Unije

1. Kako bi se zajamčila pravna sigurnost i ujednačenost prava u području povezanom s unutarnjim tržištem u kojem Švicarska sudjeluje na temelju Sporazuma, Švicarska i Unija osiguravaju da se pravni akti Unije doneseni u području obuhvaćenom Sporazumom uključe u Sporazum što je prije moguće nakon njihova donošenja.
2. Pravni akti Unije uključeni u ovaj Sporazum u skladu sa stavkom 4. postaju samom svojom uključenošću u ovaj Sporazum dio pravnog poretka Švicarske, podložno, ovisno o slučaju, prilagodbama o kojima odlučuje Zajednički odbor.

3. Kad donese pravni akt u području obuhvaćenom Sporazumom, Unija o tome što prije obavješćuje Švicarsku preko Zajedničkog odbora. Na zahtjev bilo koje ugovorne stranke Zajednički odbor provodi razmjenu mišljenja o toj temi.
4. Zajednički odbor postupa u skladu sa stavkom 1. tako što u najkraćem mogućem roku donosi odluku o izmjeni Priloga Sporazumu, uključujući potrebne prilagodbe.
5. Ne dovodeći u pitanje stavke 1. i 2., ako je to potrebno kako bi se zajamčila usklađenost Sporazuma s njegovim Prilogom kako je izmijenjen u skladu sa stavkom 4., Zajednički odbor može podnijeti prijedlog za reviziju Sporazuma na odobrenje ugovornim strankama u skladu s njihovim unutarnjim postupcima.
6. Upućivanja u Sporazumu na pravne akte Unije koji više nisu na snazi smatraju se upućivanjima na pravni akt Unije o stavljanju izvan snage kako je uključen u Prilog Sporazumu od stupanja na snagu odluke Zajedničkog odbora o odgovarajućoj izmjeni Priloga Sporazumu u skladu sa stavkom 4., osim ako je tom odlukom predviđeno drukčije.
7. Obveza iz stavka 1. ne primjenjuje se na pravne akte Unije ili njihove odredbe obuhvaćene iznimkom. Sporazum ne sadržava iznimku.
8. Podložno članku 6., odluke Zajedničkog odbora na temelju stavka 4. stupaju na snagu odmah, ali ni u kojem slučaju prije datuma početka primjene odgovarajućeg pravnog akta Unije u Uniji.
9. Radi lakšeg donošenja odluka ugovorne stranke surađuju u dobroj vjeri tijekom cijelog postupka utvrđenog u ovom članku.

## ČLANAK 6.

### Ispunjavanje ustavnih obveza Švicarske

1. U okviru razmjene mišljenja iz članka 5. stavka 3. Švicarska obavještuje Uniju o tome postoje li ustavne obveze koje Švicarska mora ispuniti da bi odluka iz članka 5. stavka 4. postala obvezujuća.
2. Ako mora ispuniti ustavne obveze da bi odluka iz članka 5. stavka 4. postala obvezujuća, Švicarska za to ima najviše dvije godine od datuma obavijesti iz stavka 1., osim ako se pokrene postupak referenduma, čime se taj rok produljuje za godinu dana.
3. Dok Švicarska ne priopći da je ispunila svoje ustavne obveze, ugovorne stranke privremeno primjenjuju odluku iz članka 5. stavka 4., osim ako Švicarska obavijesti Uniju da privremena primjena te odluke nije moguća i navede razloge za to.  
  
Privremena primjena ni u kojem slučaju ne može početi prije datuma početka primjene odgovarajućeg pravnog akta Unije u Uniji.
4. Švicarska preko Zajedničkog odbora bez odgode obavještuje Uniju nakon što ispuni ustavne obveze iz stavka 1.
5. Odluka stupa na snagu na dan dostave obavijesti iz stavka 4., ali ni u kojem slučaju prije datuma početka primjene odgovarajućeg pravnog akta Unije u Uniji.

### POGLAVLJE 3.

#### TUMAČENJE I PRIMJENA SPORAZUMA

##### ČLANAK 7.

###### Načelo ujednačenog tumačenja

1. U svrhu postizanja ciljeva utvrđenih u članku 1. i u skladu s načelima međunarodnog javnog prava, bilateralni sporazumi u područjima povezanim s unutarnjim tržištem u kojima Švicarska sudjeluje i pravni akti Unije na koje se upućuje u takvim sporazumima ujednačeno se tumače i primjenjuju u područjima povezanim s unutarnjim tržištem u kojima Švicarska sudjeluje.
2. Pravni akti Unije na koje se upućuje u Sporazumu i, u mjeri u kojoj njihova primjena uključuje pojmove iz prava Unije, odredbe Sporazuma tumače se i primjenjuju u skladu sa sudskom praksom Suda Europske unije donesenom prije ili nakon potpisivanja Sporazuma.

## ČLANAK 8.

### Načelo djelotvorne i usklađene primjene

1. Komisija i švicarska nadležna tijela surađuju i međusobno si pomažu u nadzoru primjene Sporazuma. Mogu razmjenjivati informacije o aktivnostima nadzora primjene Sporazuma. Mogu razmjenjivati mišljenja i raspravljati o pitanjima od zajedničkog interesa.
2. Svaka ugovorna stranka poduzima odgovarajuće mjere kako bi osigurala djelotvornu i usklađenu primjenu Sporazuma na svojem području.
3. Nadzor primjene Sporazuma zajednički provode ugovorne stranke u okviru Zajedničkog odbora.

Ako Komisija ili švicarska nadležna tijela doznaju za određeni slučaj nepravilne primjene, predmet mogu uputiti Zajedničkom odboru kako bi se pronašlo prihvatljivo rješenje.

4. Komisija i švicarska nadležna tijela prate kako druga ugovorna stranka primjenjuje Sporazum. Primjenjuje se postupak iz članka 10.

Ako su određene nadležnosti institucija Unije za nadzor nad jednom ugovornom strankom, kao što su ovlasti za provedbu istraga i donošenje odluka, nužne za djelotvornu i usklađenu primjenu Sporazuma, to mora biti izričito predviđeno Sporazumom.

## ČLANAK 9.

### Načelo isključivosti

Ugovorne stranke obvezuju se da će sporove oko tumačenja ili primjene Sporazuma i pravnih akata Unije na koje se u njemu upućuje, odnosno, ovisno o slučaju, oko sukladnosti odluke Komisije donesene na temelju Sporazuma s njegovim odredbama rješavati isključivo na načine predviđene u ovom Protokolu.

## ČLANAK 10.

### Postupak u slučaju poteškoća s tumačenjem ili primjenom

1. U slučaju poteškoća s tumačenjem ili primjenom Sporazuma ili pravnog akta Unije na koji se upućuje u Sporazumu ugovorne stranke međusobno se savjetuju u okviru Zajedničkog odbora kako bi pronašle obostrano prihvatljivo rješenje. U tu se svrhu Zajedničkom odboru dostavljaju sve korisne informacije koje mu omogućuju temeljitu analizu situacije. Zajednički odbor razmatra sve mogućnosti za osiguravanje daljnjeg pravilnog funkcioniranja Sporazuma.
2. Ako Zajednički odbor ne uspije pronaći rješenje za poteškoće iz stavka 1. u roku od tri mjeseca od datuma na koji je o njima obaviješten, bilo koja od ugovornih stranaka zatražiti da arbitražni sud riješi spor u skladu s pravilima iz Dodatka.

3. Ako se spor odnosi na tumačenje ili primjenu odredbe iz članka 7. stavka 2. i ako je tumačenje te odredbe relevantno za rješavanje spora i neophodno za donošenje odluke, arbitražni sud upućuje taj predmet Sudu Europske unije.

Ako se spor odnosi na tumačenje ili primjenu odredbe obuhvaćene iznimkom od obveze dinamičnog usklađivanja iz članka 5. stavka 7. i ako spor ne obuhvaća tumačenje ili primjenu pojmova iz prava Unije, arbitražni sud rješava spor bez upućivanja predmeta Sudu Europske unije.

4. Ako arbitražni sud uputi predmet Sudu Europske unije u skladu sa stavkom 3.:

- (a) odluka Suda Europske unije obvezujuća je za arbitražni sud; i
- (b) Švicarska uživa ista prava kao države članice i institucije Unije i *mutatis mutandis* podliježe istim postupcima pred Sudom Europske unije.

5. Svaka ugovorna stranka poduzima sve potrebne mjere kako bi u dobroj vjeri postupila u skladu s odlukom arbitražnog suda.

Ugovorna stranka za koju arbitražni sud utvrdi da nije postupala u skladu sa Sporazumom preko Zajedničkog odbora obavještuje drugu ugovornu stranku o mjerama koje je poduzela kako bi se uskladila s odlukom arbitražnog suda.

## ČLANAK 11.

### Kompenzacijske mjere

1. Ako ugovorna stranka za koju arbitražni sud utvrdi da nije postupala u skladu sa Sporazumom ne obavijesti drugu ugovornu stranku u razumnom roku određenom u skladu s člankom IV.2. stavkom 6. Dodatka o mjerama koje je poduzela kako bi se uskladila s odlukom arbitražnog suda ili ako druga ugovorna stranka smatra da priopćene mjere nisu u skladu s odlukom arbitražnog suda, ta druga ugovorna stranka može donijeti proporcionalne kompenzacijske mjere u okviru Sporazuma ili bilo kojeg drugog bilateralnog sporazuma u područjima povezanim s unutarnjim tržištem u kojima Švicarska sudjeluje (dalje u tekstu „kompenzacijske mjere”) kako bi se ispravila moguća neravnoteža. Ugovornu stranku za koju je arbitražni sud utvrdio da nije postupala u skladu sa Sporazumom obavješćuje o kompenzacijskim mjerama i navodi te mjere u toj obavijesti. Te kompenzacijske mjere počinju proizvoditi učinke tri mjeseca od datuma obavijesti.
2. Ako u roku od mjesec dana od datuma obavijesti o planiranim kompenzacijskim mjerama Zajednički odbor ne donese odluku o njihovoj suspenziji, izmjeni ili poništenju, bilo koja ugovorna stranka može pitanje njihove proporcionalnosti uputiti na arbitražu, u skladu s Dodatkom.
3. Arbitražni sud donosi odluku u roku utvrđenom u članku III.8. stavku 4. Dodatka.
4. Kompenzacijske mjere nemaju retroaktivni učinak. Posebno se zadržavaju prava i obveze koje su pojedinci i gospodarski subjekti stekli prije nego što su kompenzacijske mjere počele proizvoditi učinke.

## ČLANAK 12.

### Suradnja među jurisdikcijama

1. Kako bi se osiguralo ujednačeno tumačenje, švicarski Savezni vrhovni sud i Sud Europske unije uspostavljaju dijalog i dogovaraju načine njegove provedbe.
2. Švicarska ima pravo Sudu Europske unije podnositi podneske ili pisana očitovanja ako sud iz države članice Unije tom sudu uputi na prethodnu odluku pitanje koje se odnosi tumačenje Sporazuma ili odredbe pravnog akta Unije na koji se u njemu upućuje.

## POGLAVLJE 4.

### OSTALE ODREDBE

## ČLANAK 13.

### Financijski doprinos

1. Švicarska u skladu s ovim člankom i Prilogom doprinosi financiranju aktivnosti agencija, informacijskih sustava i drugih aktivnosti Unije navedenih u članku 1. Priloga kojima ima pristup.

Zajednički odbor može donijeti odluku o izmjeni Priloga.

2. Unija može u bilo kojem trenutku obustaviti sudjelovanje Švicarske u aktivnostima iz stavka 1. ovog članka ako Švicarska ne izvrši plaćanje u roku utvrđenom u uvjetima plaćanja iz članka 2. Priloga.

Ako Švicarska ne izvrši plaćanje u utvrđenom roku, Unija joj šalje službenu opomenu. Ako Švicarska ne uplati cijeli iznos u roku od 30 dana od datuma primitka službene opomene, Unija može obustaviti njezino sudjelovanje u predmetnoj aktivnosti.

3. Financijski doprinos zbroj je:

(a) operativnog doprinosa; i

(b) naknade za sudjelovanje.

4. Financijski doprinos uplaćuje se jednom godišnje, a datumi dospijeća navode se u pozivima za dodjelu sredstava koje objavljuje Komisija.

5. Operativni doprinos temelji se na ključu za uplatu doprinosa, koji se definira kao omjer bruto domaćeg proizvoda (dalje u tekstu „BDP”) Švicarske po tržišnim cijenama i BDP-a Unije po tržišnim cijenama.

U tu su svrhu podaci o BDP-u ugovornih stranaka po tržišnim cijenama najnoviji podaci dostupni od 1. siječnja godine u kojoj je izvršeno godišnje plaćanje, kako ih je dostavio Statistički ured Europske unije (EUROSTAT), uzimajući u obzir Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o suradnji u području statistike, potpisan u Luxembourg 26. listopada 2004. Ako se taj sporazum prestane primjenjivati, BDP Švicarske onaj je koji se utvrdi na temelju podataka Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD).

6. Operativni doprinos za svaku agenciju Unije izračunava se primjenom ključa za uplatu doprinosa na njezin izglasani godišnji proračun upisan u odgovarajuće proračunske linije za subvencije Unije za predmetnu godinu, uzimajući pritom u obzir svaki prilagođeni operativni doprinos za svaku agenciju kako je utvrđeno u članku 1. Priloga.

Operativni doprinos za informacijske sustave i druge aktivnosti izračunava se primjenom ključa za uplatu doprinosa na relevantni proračun za predmetnu godinu kako je utvrđeno u dokumentima za izvršenje proračuna, kao što su programi rada ili ugovori.

Svi referentni iznosi temelje se na odobrenim sredstvima za preuzimanje obveza.

7. Godišnja naknada za sudjelovanje iznosi 4 % godišnjeg operativnog doprinosa izračunanog u skladu sa stavcima 5. i 6.

8. Komisija Švicarskoj pruža odgovarajuće informacije o izračunu njezina financijskog doprinosa. Te se informacije dostavljaju u skladu s pravilima Unije o povjerljivosti i zaštiti podataka.

9. Svi financijski doprinosi Švicarske ili plaćanja Unije i izračun iznosa koje treba platiti ili primiti vrše se u eurima.

10. Ako se stupanje na snagu ovog Protokola ne poklapa s početkom kalendarske godine, operativni doprinos Švicarske za tu godinu prilagođava se u skladu s metodologijom i uvjetima plaćanja iz članka 5. Priloga.

11. Detaljne odredbe o primjeni ovog članka navedene su u Prilogu.

12. Tri godine nakon stupanja na snagu ovog Protokola i svake tri godine nakon toga Zajednički odbor preispituje i prema potrebi prilagođava uvjete sudjelovanja Švicarske kako je utvrđeno u članku 1. Priloga.

#### ČLANAK 14.

##### Upućivanja na područja

Kad god pravni akti Unije uključeni u Sporazum sadržavaju upućivanja na područje „Europske unije”, „Unije”, „zajedničkog tržišta” ili „unutarnjeg tržišta”, ta se upućivanja za potrebe Sporazuma smatraju upućivanjima na područja iz članka 34. Sporazuma.

#### ČLANAK 15.

##### Upućivanja na državljane država članica Unije

Kad god pravni akti Unije uključeni u Sporazum sadržavaju upućivanja na državljane država članica Unije, ta se upućivanja za potrebe Sporazuma smatraju upućivanjima na državljane država članica Unije i državljane Švicarske.

## ČLANAK 16.

### Stupanje na snagu i provedba pravnih akata Unije

Odredbe pravnih akata Unije uključenih u Sporazum koje se odnose na njihovo stupanje na snagu ili provedbu nisu relevantne za potrebe Sporazuma.

Rokovi i datumi do kojih Švicarska mora staviti na snagu i provesti odluke o uključivanju pravnih akata Unije u Sporazum proizlaze iz članka 5. stavka 8. i članka 6. stavka 5., kao i iz odredaba o prijelaznim rješenjima.

## ČLANAK 17.

### Adresati pravnih akata Unije

Odredbe pravnih akata Unije uključenih u Sporazum u kojima se navodi da su upućeni državama članicama Unije nisu relevantne za potrebe Sporazuma.

## POGLAVLJE 5.

### ZAVRŠNE ODREDBE

#### ČLANAK 18.

##### Provedba

1. Ugovorne stranke poduzimaju sve odgovarajuće opće ili posebne mjere da bi se ispunile obveze koje proizlaze iz Sporazuma i suzdržavaju se od poduzimanja mjera koje bi mogle ugroziti postizanje njegovih ciljeva.
2. Ugovorne stranke poduzimaju sve potrebne mjere da bi zajamčile željeni rezultat pravnih akata Unije na koje se upućuje u Sporazumu i suzdržavaju se od poduzimanja mjera koje bi mogle ugroziti postizanje njihovih ciljeva.

#### ČLANAK 19.

##### Stupanje na snagu

1. Ugovorne stranke ratificiraju ili odobravaju ovaj Protokol u skladu sa svojim postupcima. Ugovorne stranke međusobno se obavješćuju o provedbi unutarnjih postupaka potrebnih za stupanje na snagu ovog Sporazuma.

2. Ovaj Protokol stupa na snagu prvog dana drugog mjeseca nakon posljednje obavijesti o sljedećim instrumentima:

- (a) Institucionalnom protokolu uz Sporazum između Europske zajednice i njezinih država članica, s jedne strane, i Švicarske Konfederacije, s druge strane, o slobodnom kretanju osoba,
- (b) Protokolu o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i njezinih država članica, s jedne strane, i Švicarske Konfederacije, s druge strane, o slobodnom kretanju osoba,
- (c) Protokolu o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu,
- (d) Protokolu o državnim potporama uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu,
- (e) Institucionalnom protokolu uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o željezničkom i cestovnom prijevozu robe i putnika,
- (f) Protokolu o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o željezničkom i cestovnom prijevozu robe i putnika,
- (g) Protokolu o državnim potporama uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o željezničkom i cestovnom prijevozu robe i putnika,
- (h) Protokolu o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o trgovini poljoprivrednim proizvodima,

- (i) Institucionalnom protokolu uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o uzajamnom priznavanju u vezi s ocjenom sukladnosti,
- (j) Protokolu o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o uzajamnom priznavanju u vezi s ocjenom sukladnosti,
- (k) Sporazumu između Europske unije i Švicarske Konfederacije o redovitom financijskom doprinosu Švicarske smanjenju gospodarskih i socijalnih razlika u Europskoj uniji,
- (l) Sporazumu između Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju, s jedne strane, i Švicarske Konfederacije, s druge strane, o sudjelovanju Švicarske Konfederacije u programima Unije,
- (m) Sporazumu između Europske unije i Švicarske Konfederacije o uvjetima sudjelovanja Švicarske Konfederacije u Agenciji Europske unije za svemirski program.

## ČLANAK 20.

### Izmjena i raskid

1. Ovaj se Protokol može izmijeniti u bilo kojem trenutku zajedničkim dogovorom ugovornih stranaka.
2. Ako se Sporazum raskine u skladu s člankom 36. stavkom 3. Sporazuma, ovaj Protokol prestaje biti na snazi na datum iz članka 36. stavka 4. Sporazuma.

3. Ako Sporazum prestane biti na snazi, pojedinci i gospodarski subjekti zadržavaju prava i obveze koje su stekli na temelju Sporazuma prije datuma njegova prestanka. Ugovorne stranke sporazumno utvrđuju koje se mjere trebaju poduzeti s obzirom na prava koja su u postupku stjecanja.

Sastavljeno u [...] [...] u po dva primjerka na bugarskom, češkom, danskom, engleskom, estonskom, finskom, francuskom, grčkom, hrvatskom, irskom, latvijskom, litavskom, mađarskom, malteškom, nizozemskom, njemačkom, poljskom, portugalskom, rumunjskom, slovačkom, slovenskom, španjolskom, švedskom i talijanskom jeziku, pri čemu je svaki od tih tekstova jednako vjerodostojan.

U POTVRDU TOGA niže potpisani, propisno ovlašteni za to, potpisali su ovaj Protokol.

[Potpis na sva 24 jezika EU-a: „Za Europsku uniju” i „Za Švicarsku Konfederaciju”]

PRILOG O PRIMJENI ČLANKA 13. PROTOKOLA

ČLANAK 1.

Popis aktivnosti agencija Unije, informacijskih sustava  
i drugih aktivnosti kojima Švicarska financijski doprinosi

Švicarska financijski doprinosi:

- (a) agencijama:  
ne.
- (b) informacijskim sustavima:  
ne.
- (c) ostalim aktivnostima:  
ne.

## ČLANAK 2.

### Uvjeti plaćanja

1. Plaćanja dospjela na temelju članka 13. Protokola izvršavaju se u skladu s ovim člankom.
2. Pri raspisivanju poziva za uplatu sredstava za financijsku godinu Komisija Švicarskoj dostavlja sljedeće informacije:
  - (a) iznos operativnog doprinosa; i
  - (b) iznos naknade za sudjelovanje.
3. Komisija Švicarskoj što prije, a najkasnije 16. travnja svake financijske godine dostavlja sljedeće informacije o njezinu sudjelovanju:
  - (a) iznose odobrenih sredstava za preuzimanje obveza iz godišnjeg izglasanog proračuna Unije upisanih u odgovarajuće proračunske linije za subvencije Unije za predmetnu godinu za svaku agenciju Unije, uzimajući u obzir sve prilagođene operativne doprinose za sve agencije kako je utvrđeno u članku 1. i iznose odobrenih sredstava za preuzimanje obveza u vezi s izglasanim proračunom Unije za predmetnu godinu za odgovarajući proračun informacijskih sustava i drugih aktivnosti koje obuhvaćaju sudjelovanje Švicarske u skladu s člankom 1.;
  - (b) iznos naknade za sudjelovanje iz članka 13. stavka 7. Protokola; i

- (c) kad je riječ o agencijama, u godini  $N + 1$  iznose proračunskih obveza preuzetih za odobrena sredstva za preuzimanje obveza za godinu  $N$  u okviru odgovarajućih proračunskih linija za subvencije Unije u vezi s godišnjim proračunom Unije upisanih u odgovarajuće proračunske linije za subvencije Unije za godinu  $N$ .
4. Komisija na temelju svojeg nacрта proračuna što prije, a najkasnije do 1. rujna financijske godine, dostavlja procjenu informacija iz stavka 3. točaka (a) i (b).
5. Komisija Švicarskoj upućuje poziv za uplatu sredstava u iznosu njezinih doprinosa na temelju ovog Sporazuma za svaku agenciju, informacijski sustav i drugu aktivnost u kojima Švicarska sudjeluje najkasnije 16. travnja i, ako je primjenjivo na relevantnu agenciju, informacijski sustav ili drugu aktivnost, najranije 22. listopada, a najkasnije 31. listopada svake financijske godine.
6. Pozivi za uplatu sredstava iz stavka 5. strukturirani su u obrocima kako slijedi:
- (a) prvi obrok svake godine u vezi s pozivom za uplatu sredstava koji se izdaje do 16. travnja odgovara iznosu koji je jednak procjeni godišnjeg financijskog doprinosa za predmetnu agenciju, informacijski sustav ili drugu aktivnost iz stavka 4.

Švicarska iznos naznačen u tom pozivu za uplatu sredstava uplaćuje najkasnije 60 dana od upućivanja poziva za uplatu sredstava;

- (b) ako je primjenjivo, drugi obrok u godini, u vezi s pozivom za uplatu sredstava koji se upućuje najranije 22. listopada, a najkasnije 31. listopada, odgovara razlici između iznosa iz stavka 4. i iznosa iz stavka 5. ako je iznos iz stavka 5. veći.

Švicarska iznos naznačen u tom pozivu za uplatu sredstava uplaćuje najkasnije do 21. prosinca.

Za svaki poziv za uplatu sredstava Švicarska može izvršiti zasebna plaćanja za svaku agenciju, informacijski sustav ili drugu aktivnost.

7. U prvoj godini provedbe Protokola Komisija raspisuje samo jedan poziv za uplatu sredstava, i to u roku od 90 dana od stupanja Protokola na snagu.

Švicarska iznos naznačen u tom pozivu za uplatu sredstava uplaćuje najkasnije 60 dana od upućivanja poziva za uplatu sredstava;

8. Za svako kašnjenje u plaćanju financijskog doprinosa Švicarskoj se na nepodmireni iznos obračunavaju zatezne kamate, i to od datuma dospeljeća do dana na koji se nepodmireni iznos uplati u cijelosti.

Na potraživanja koja na datum dospeljeća nisu podmirena obračunava se stopa koju Europska središnja banka primjenjuje na svoje glavne operacije refinanciranja, kako je objavljeno u seriji C *Službenog lista Europske unije*, a koja je na snazi prvog dana mjeseca u kojem iznos dospeljeva, ili 0 %, ovisno o tome što je više, uvećano za 3,5 postotnih bodova.

### ČLANAK 3.

#### Prilagodba financijskog doprinosa Švicarske agencijama Unije na temelju provedbe

Financijski doprinos Švicarske agencijama Unije prilagođava se u godini  $N + 1$  kad se početni operativni doprinos prilagođava naviše ili naniže za iznos razlike između početnog operativnog doprinosa i prilagođenog doprinosa izračunanog primjenom ključa za uplatu doprinosa za godinu  $N$  na iznos proračunskih obveza preuzetih za odobrena sredstva za preuzimanje obveza u godini  $N$  u okviru odgovarajućih proračunskih linija za subvencije Unije. Za tu se razliku, ovisno o slučaju, uzima u obzir prilagođeni operativni doprinos za svaku agenciju izražen u postotku kako je definirano u članku 1.

## ČLANAK 4.

### Postojeći dogovori

Članak 13. Protokola i ovaj Prilog ne primjenjuju se na dogovore između Švicarske i Unije koji uključuju financijske doprinose Švicarske. Agencije, informacijski sustavi i druge aktivnosti obuhvaćene takvim dogovorima:

Agencija Europske unije za sigurnost zračnog prometa, osnovana Uredbom (EU) 2018/1139 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2018. o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i osnivanju Agencije Europske unije za sigurnost zračnog prometa i izmjeni uredbi (EZ) br. 2111/2005, (EZ) br. 1008/2008, (EU) br. 996/2010, (EU) br. 376/2014 i direktiva 2014/30/EU i 2014/53/EU Europskog parlamenta i Vijeća te stavljanju izvan snage uredbi (EZ) br. 552/2004 i (EZ) br. 216/2008 Europskog parlamenta i Vijeća i Uredbe Vijeća (EEZ) br. 3922/91 (SL L 212, 22.8.2018., str. 1.), kako se primjenjuje u skladu s Prilogom Sporazumu.

## ČLANAK 5.

### Prijelazna rješenja

Ako protokol ne stupi na snagu 1. siječnja, ovaj se članak primjenjuje odstupajući od članka 2.

U prvoj godini provedbe Protokola operativni doprinos za predmetnu godinu koji se primjenjuje na relevantnu agenciju, informacijski sustav ili drugu aktivnost kako je utvrđeno u skladu s člankom 13. Protokola i člancima od 1. do 3. ovog Priloga umanjuje se *pro rata temporis* množenjem iznosa godišnjeg operativnog doprinosa s omjerom:

- (a) broja kalendarskih dana od datuma stupanja Protokola na snagu do 31. prosinca predmetne godine; i
- (b) ukupnog broja kalendarskih dana u predmetnoj godini.

## DODATAK O ARBITRAŽNOM SUDU

### POGLAVLJE I.

#### UVODNE ODREDBE

##### ČLANAK I.1.

###### Područje primjene

Ako jedna od ugovornih stranaka (dalje u tekstu „stranke”) uputi spor na arbitražu u skladu s člankom 10. stavkom 2. ili člankom 11. stavkom 2. Protokola, primjenjuju se pravila utvrđena u ovom Dodatku.

##### ČLANAK I.2.

###### Pisarnica i tajničke usluge

Međunarodni ured Stalnog arbitražnog suda u Haagu (dalje u tekstu „Međunarodni ured”) obavlja funkcije pisarnice i pruža potrebne tajničke usluge.

### ČLANAK I.3.

#### Obavijesti i izračun rokova

1. Obavijesti, uključujući priopćenja i prijedloge, mogu se slati bilo kojim komunikacijskim sredstvom koje potvrđuje njihov prijenos ili omogućuje potvrdu tih obavijesti.
2. Takve se obavijesti mogu slati elektronički samo ako je stranka izričito odredila ili odobrila adresu u tu svrhu.
3. Takve obavijesti koje se dostavljaju strankama šalju se Odjelu za Europu Saveznog ministarstva vanjskih poslova za Švicarsku i Pravnoj službi Komisije za Uniju.
4. Svi rokovi iz ovog Dodatka počinju teći od dana nakon određenog događaja ili poduzimanja određene radnje. Ako je posljednji dan za dostavu određenog dokumenta neradni dan institucija Unije ili vlade Švicarske, rok za dostavu tog dokumenta istječe prvi idući radni dan. Računaju se i neradni dani unutar tog razdoblja.

### ČLANAK I.4.

#### Obavijest o arbitraži

1. Stranka koja pokreće arbitražni postupak (dalje u tekstu „tužitelj”) šalje obavijest o arbitraži drugoj stranci (dalje u tekstu „tuženik”) i Međunarodnom uredu.

2. Smatra se da arbitražni postupak započinje dan nakon što tuženik primi obavijest o arbitraži.
3. Obavijest o arbitraži sadržava sljedeće informacije:
  - (a) zahtjev da se spor uputi na arbitražu;
  - (b) imena i podatke za kontakt stranaka;
  - (c) imena i adrese tužiteljevih zastupnika;
  - (d) pravnu osnovu postupka (članak 10. stavak 2. ili članak 11. stavak 2. Protokola) i:
    - i. u slučajevima iz članka 10. stavka 2. Protokola, sporno pitanje kako je službeno uvršteno u dnevni red Zajedničkog odbora radi rješavanja u skladu s člankom 10. stavkom 1. Protokola; i
    - ii. u slučajevima iz članka 11. stavka 2. Protokola, odluku arbitražnog suda, eventualne provedbene mjere iz članka 10. stavka 5. Protokola i sporne kompenzacijske mjere;
  - (e) pravilo koje je uzrok spora ili je povezano s njim;
  - (f) kratak opis spora; i
  - (g) ime jednog arbitra ili, ako se imenuje pet arbitara, imena dvaju arbitara.

4. U slučajevima iz članka 10. stavka 3. Protokola obavijest o arbitraži može sadržavati i informacije o potrebi za upućivanjem predmeta Sudu Europske unije.
5. Nikakve tvrdnje o dostatnosti obavijesti o arbitraži ne sprečavaju konstituiranje arbitražnog suda. Arbitražni sud donosi konačnu odluku o sporu.

## ČLANAK I.5.

### Odgovor na obavijest o arbitraži

1. U roku od 60 dana od primitka obavijesti o arbitraži tuženik tužitelju i Međunarodnom uredu šalje odgovor, koji sadržava sljedeće informacije:
  - (a) imena i podatke za kontakt stranaka;
  - (b) imena i adrese tuženikovih zastupnika;
  - (c) odgovor na informacije navedene u obavijesti o arbitraži u skladu s člankom I.4. stavkom 3. točkama od (d) do (f); i
  - (d) ime jednog arbitra ili, ako se imenuje pet arbitara, imena dvaju arbitara.

2. U slučajevima iz članka 10. stavka 3. Protokola odgovor na obavijest o arbitraži može sadržavati i odgovor na informacije iz obavijesti o arbitraži u skladu s člankom I.4. stavkom 4. ovog Dodatka i informacije o potrebi za upućivanjem predmeta Sudu Europske unije.
3. Izostanak odgovora ili nepotpun ili nepravodoban odgovor tuženika na obavijest o arbitraži ne sprečava konstituiranje arbitražnog suda. Arbitražni sud donosi konačnu odluku o sporu.
4. Zatraži li tuženik u odgovoru na obavijest o arbitraži da se arbitražni sud sastoji od pet arbitara, tužitelj imenuje dodatnog arbitra u roku od 30 dana od primitka odgovora na obavijest o arbitraži.

## ČLANAK I.6.

### Zastupanje i pomoć

1. Pred arbitražnim sudom stranke zastupa barem jedan zastupnik. Zastupnicima mogu pomagati savjetnici ili odvjetnici.
2. Sve promjene zastupnika ili njihovih adresa priopćuju se drugoj stranci, Međunarodnom uredu i arbitražnom sudu. Arbitražni sud može u bilo kojem trenutnu samoinicijativno ili na zahtjev stranke tražiti da mu se predoče dokazi o ovlastima dodijeljenima zastupnicima stranaka.

## POGLAVLJE II.

### SASTAV ARBITRAŽNOG SUDA

#### ČLANAK II.1.

##### Broj arbitara

Arbitražni sud sastoji se od tri arbitra. Ako tužitelj u obavijesti o arbitraži ili tuženik u odgovoru na nju to zatraži, arbitražni sud sastoji se od pet arbitara.

#### ČLANAK II.2.

##### Imenovanje arbitara

1. Imenuju li se tri arbitra, svaka stranka određuje jednog. Dva arbitra koje su imenovale stranke odabiru trećeg arbitra za predsjednika arbitražnog suda.
2. Imenuje li se pet arbitara, svaka stranka određuje dva. Četiri arbitra koje su imenovale stranke odabiru petog arbitra za predsjednika arbitražnog suda.

3. Ako se arbitri ne dogovore oko odabira predsjednika arbitražnog suda u roku od 30 dana od imenovanja posljednjeg arbitra po izboru stranaka, predsjednika imenuje glavni tajnik Stalnog arbitražnog suda.

4. Radi olakšavanja postupka odabira arbitara za sastav arbitražnog suda utvrđuje se i prema potrebi ažurira okvirni popis osoba s kvalifikacijama iz stavka 6, koji je zajednički svim bilateralnim sporazumima u područjima povezanim s unutarnjim tržištem u kojima Švicarska sudjeluje te Sporazumu između Europske unije i Švicarske Konfederacije o zdravlju, potpisanom u [...] [...] (dalje u tekstu „Sporazum o zdravlju”), Sporazumu između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o trgovini poljoprivrednim proizvodima, potpisanom u Luxembourg 21. lipnja 1999. (dalje u tekstu „Sporazum o trgovini poljoprivrednim proizvodima”) i Sporazumu između Europske unije i Švicarske Konfederacije o redovitom financijskom doprinosu Švicarske smanjenju gospodarskih i socijalnih razlika u Europskoj uniji, potpisanom u [...] [...] (dalje u tekstu „Sporazum o redovitom financijskom doprinosu Švicarske”). Taj se popis za potrebe Sporazuma donosi i ažurira odlukom Zajedničkog odbora.

5. Ako stranka ne odredi arbitra, glavni tajnik Stalnog arbitražnog suda imenuje arbitra s popisa iz stavka 4. Ako takav popis ne postoji, glavni tajnik Stalnog arbitražnog suda imenuje arbitra ždrijebom među pojedincima koje su jedna ili obje stranke službeno predložile za potrebe stavka 4.

6. Članovi arbitražnog suda moraju biti visokokvalificirane,iskusne i neovisne osobe (povezane ili nepovezane sa strankama) za koje je sigurno da nisu u sukobu interesa. Posebno moraju imati dokazano stručno znanje u području prava i pitanjima obuhvaćenima ovim Sporazumom, ne smiju primati upute ni od jedne stranke, moraju djelovati u vlastito ime i ne smiju primaju upute ni od jedne organizacije ili vlade kad je riječ o pitanjima povezanim sa sporom. Predsjednik arbitražnog suda mora imati iskustva i s postupcima rješavanja sporova.

### ČLANAK II.3.

#### Izjave arbitara

1. Kad se razmatra imenovanje određene osobe arbitrom, ta osoba mora prijaviti sve što bi njezinu nepristranost ili neovisnost moglo dovesti u opravdanu sumnju. Od trenutka imenovanja i tijekom cijelog arbitražnog postupka arbitar je dužan strankama i drugim arbitrima bez odgode prijaviti sve takve okolnosti ako to već nije učinio.
2. Svaki arbitar može se razriješiti dužnosti ako postoje okolnosti koje bi njegovu nepristranost ili neovisnost mogle dovesti u opravdanu sumnju.
3. Stranka može zatražiti razrješenje arbitra kojeg je imenovala samo iz razloga otkrivenog nakon imenovanja.
4. Ako arbitar ne djeluje ili ako je *de jure* ili *de facto* spriječen u obavljanju svojih zadaća, primjenjuje se postupak za razrješenje arbitara utvrđen u članku II.4.

## ČLANAK II.4.

### Razrješenje arbitara

1. Stranka koja želi razriješiti arbitra podnosi zahtjev za razrješenje u roku od 30 dana od datuma na koji je obaviještena o njegovu imenovanju ili u roku od 30 dana od datuma na koji je doznala za okolnosti iz članka II.3.
2. Zahtjev za razrješenje šalje se drugoj stranci, arbitru kojeg se razrješuje dužnosti, drugim arbitrima i Međunarodnom uredu. U njemu se navode razlozi zbog kojih se traži razrješenje.
3. Kad se podnese zahtjev za razrješenje, druga stranka može ga prihvatiti. Sporni arbitar može i odstupiti s dužnosti. Čin prihvatanja zahtjeva ili odstupanja s dužnosti ne znači priznavanje razloga podnošenja zahtjeva za razrješenje.
4. Ako u roku od 15 dana od datuma obavijesti o zahtjevu za razrješenje druga stranka ne prihvati zahtjev ili predmetni arbitar ne odstupi, stranka koja traži razrješenje može zatražiti od glavnog tajnika Stalnog arbitražnog suda da donese odluku o razrješenju.
5. Osim ako se stranke dogovore drukčije, odluka iz stavka 4. sadržava obrazloženje.

## ČLANAK II.5.

### Zamjena arbitra

1. Podložno stavku 2. ovog članka, ako je nužno zamijeniti arbitra tijekom arbitražnog postupka, zamjena se imenuje ili bira u skladu s postupkom utvrđenim u članku II.2., koji se primjenjuje na imenovanje ili odabir arbitra kojeg treba zamijeniti. Taj se postupak primjenjuje čak i ako jedna stranka nije iskoristila svoje pravo imenovanja ili sudjelovanja u imenovanju arbitra kojeg treba zamijeniti.
2. Ako dođe do zamjene arbitra, postupak se nastavlja u fazi u kojoj je zamijenjeni arbitar prestao obnašati svoje dužnosti, osim ako arbitražni sud odluči drukčije.

## ČLANAK II.6.

### Izuzimanje od odgovornosti

Osim u slučajevima namjernog prijestupa ili krajnje nepažnje stranke se u najvećoj mogućoj mjeri dopuštenoj mjerodavnim pravom odriču mogućnosti podizanja bilo kakve tužbe protiv arbitara zbog bilo kojeg djela ili propusta u arbitraži.

### POGLAVLJE III.

#### ARBITRAŽNI POSTUPAK

##### ČLANAK III.1.

###### Opće odredbe

1. Datumom osnivanja arbitražnog suda smatra se datum na koji je posljednji arbitar prihvatio imenovanje.
2. Arbitražni sud osigurava da se sa strankama postupa jednako i da u odgovarajućoj fazi postupka obje stranke imaju dovoljno prilika da ostvare svoja prava i iznesu svoje argumente. Arbitražni sud vodi postupak tako da se izbjegnu kašnjenja i nepotrebni troškovi i osigura rješenje spora između stranaka.
3. Osim ako arbitražni sud odluči drukčije, rasprava se organizira nakon što arbitražni sud sasluša stranke.
4. Priopćenja arbitražnom sudu stranke šalju preko Međunarodnog ureda i istovremeno šalju primjerak drugoj stranci. Međunarodni ured šalje primjerak priopćenja svim arbitrima.

## ČLANAK III.2.

### Mjesto arbitraže

Mjesto arbitraže je Haag. U iznimnim okolnostima arbitražni sud može se sastati na bilo kojem drugom mjestu koje smatra prikladnim za vijećanje.

## ČLANAK III.3.

### Jezik

1. Postupak se odvija na francuskom i engleskom jeziku.
2. Arbitražni sud može naložiti da se uz sve dokumente priložene tužbenom zahtjevu ili odgovoru na tužbu i svim dodatnim dokumentima podnesenima u okviru postupka na izvornom jeziku priloži prijevod na jedan od jezika postupka.

## ČLANAK III.4.

### Tužbeni zahtjev

1. Tužitelj šalje tužbeni zahtjev u pisanom obliku tuženiku i arbitražnom sudu preko Međunarodnog ureda u roku koji odredi arbitražni sud. Ako tužiteljeva obavijest o arbitraži iz članka I.4. ispunjava i uvjete iz stavaka 2. i 3. ovog članka, tužitelj može odlučiti da se ona smatra tužbenim zahtjevom.

2. Tužbeni zahtjev sadržava sljedeće informacije:

(a) informacije iz članka I.4. stavka 3. točaka od (b) do (f);

(b) izjavu o činjeničnom stanju u prilog zahtjevu; i

(c) pravne argumente u prilog zahtjevu.

3. U mjeri u kojoj je to moguće, tužbeni zahtjev uključuje ili upućuje na sve dokumente i druge dokaze koje je tužitelj naveo. U slučajevima iz članka 10. stavka 3. Protokola tužbeni zahtjev sadržava i, u mjeri u kojoj je to moguće, informacije o potrebi za upućivanjem predmeta Sudu Europske unije.

### ČLANAK III.5.

#### Odgovor na tužbu

1. Tuženik šalje odgovor na tužbu u pisanom obliku tužitelju i arbitražnom sudu preko Međunarodnog ureda u roku koji odredi arbitražni sud. Ako tuženikov odgovor na obavijest o arbitraži iz članka I.5. ispunjava i uvjete iz stavka 2. ovog članka, tuženik može odlučiti da se taj odgovor smatra odgovorom na tužbu.

2.     Odgovor na tužbu mora sadržavati odgovore na točke tužbenog zahtjeva navedene u skladu s člankom III.4. stavkom 2. točkama od (a) do (c) ovog Dodatka. U mjeri u kojoj je to moguće, odgovor na tužbu uključuje ili upućuje na sve dokumente i druge dokaze koje je tuženik naveo. U slučajevima iz članka 10. stavka 3. Protokola odgovor na tužbu sadržava i, u mjeri u kojoj je to moguće, informacije o potrebi za upućivanjem predmeta Sudu Europske unije.
3.     U odgovoru na tužbu ili u kasnijoj fazi arbitražnog postupka ako arbitražni sud odluči da je kašnjenje opravdano s obzirom na okolnosti, tuženik može podnijeti protutužbu pod uvjetom da je arbitražni sud nadležan za nju.
4.     Na protutužbu se primjenjuje članak III.4. stavci 2. i 3.

## ČLANAK III.6.

### Arbitražna nadležnost

1.     Arbitražni sud odlučuje o svojoj nadležnosti na temelju članka 10. stavka 2. ili članka 11. stavka 2. Protokola.
2.     U slučajevima iz članka 10. stavka 2. Protokola arbitražni sud ovlašten je ispitati sporno pitanje kako je službeno uvršteno u dnevni red Zajedničkog odbora radi rješavanja u skladu s člankom 10. stavkom 1. Protokola.

3. U slučajevima iz članka 11. stavka 2. Protokola arbitražni sud pred kojim se vodio glavni predmet ovlašten je ispitati proporcionalnost spornih kompenzacijskih mjera, među ostalim kad su te mjere u cijelosti ili djelomično poduzete u okviru drugog bilateralnog sporazuma u područjima povezanim s unutarnjim tržištem u kojima Švicarska sudjeluje.
4. Prigovor zbog nenadležnosti arbitražnog suda podnosi se najkasnije u odgovoru na (protu)tužbu. Stranka koja je imenovala arbitra ili sudjelovala u njegovu imenovanju ne gubi zato pravo na podnošenje prigovora. Prigovor da spor nadilazi ovlasti arbitražnog suda mora se podnijeti čim se u arbitražnom postupku postavi pitanje koje navodno nadilazi njegove ovlasti. Arbitražni sud može dopustiti podnošenje prigovora nakon isteka propisanog roka ako smatra da je kašnjenje opravdano.
5. Arbitražni sud može odlučiti o prigovoru iz stavka 4. tako da ga tretira kao prethodno pitanje ili u okviru odluke o glavnoj stvari.

#### ČLANAK III.7.

##### Ostali pisani podnesci

Nakon savjetovanja sa strankama arbitražni sud odlučuje koje druge pisane podneske stranke moraju ili mogu podnijeti uz tužbeni zahtjev i odgovor na tužbu te određuje rok za njihovo podnošenje.

## ČLANAK III.8.

### Rokovi

1. Rokovi koje arbitražni sud odredi za dostavu pisanih dokumenata, uključujući tužbeni zahtjev i odgovor na tužbu, ne smiju biti dulji od 90 dana osim ako se stranke dogovore drukčije.
2. Arbitražni sud donosi konačnu odluku u roku od 12 mjeseci od datuma osnivanja. U posebno teškim iznimnim okolnostima arbitražni sud može produljiti taj rok za najviše tri mjeseca.
3. Rokovi iz stavaka 1. i 2. prepolovljuju se:
  - (a) na zahtjev tužitelja ili tuženika ako u roku od 30 dana od tog zahtjeva arbitražni sud nakon što sasluša drugu stranku odluči da je predmet hitan; ili
  - (b) ako se stranke tako dogovore.
4. U slučajevima iz članka 11. stavka 2. Protokola arbitražni sud donosi konačnu odluku u roku od šest mjeseci od datuma na koji su priopćene kompenzacijske mjere u skladu s člankom 11. stavkom 1. Protokola.

## ČLANAK III.9.

### Upućivanja predmeta Sudu Europske unije

1. Arbitražni sud upućuje predmet Sudu Europske unije u skladu s člankom 7. i člankom 10. stavkom 3. Protokola.
2. Arbitražni sud može uputiti predmet Sudu Europske unije u bilo kojem trenutku postupka ako može dovoljno precizno definirati pravni i činjenični kontekst predmeta i pravna pitanja koja proizlaze iz njega.

Postupak pred arbitražnim sudom suspendira se dok Sud Europske unije ne donese odluku.

3. Obje stranke mogu arbitražnom sudu podnijeti obrazloženi zahtjev za upućivanje predmeta Sudu Europske unije. Arbitražni sud odbija taj zahtjev ako smatra da nisu ispunjeni uvjeti za upućivanje predmeta Sudu Europske unije iz stavka 1. Ako arbitražni sud odbije zahtjev stranke za upućivanje predmeta Sudu Europske unije, dužan je to obrazložiti u odluci o glavnoj stvari.
4. Arbitražni sud upućuje predmet Sudu Europske unije slanjem obavijesti. Ta obavijest mora sadržavati barem sljedeće informacije:
  - (a) kratak opis spora;
  - (b) sporne pravne akte Unije i/ili odredbe Sporazuma; i
  - (c) pojam iz prava Unije koji je potrebno tumačiti u skladu s člankom 7. stavkom 2. Protokola.

Arbitražni sud obavješćuje stranke o upućivanju predmeta Sudu Europske unije.

5. Sud Europske unije po analogiji primjenjuje interni poslovnik koji se primjenjuje na izvršavanje njegove nadležnosti za donošenje prethodne odluke o tumačenju Ugovorâ i akata institucija, tijela, ureda i agencija Unije.

6. Zastupnici i odvjetnici ovlašteni zastupati stranke pred arbitražnim sudom u skladu s člancima I.4., I.5., III.4. i III.5. ovlašteni su zastupati stranke pred Sudom Europske unije.

### ČLANAK III.10.

#### Privremene mjere

1. U slučajevima iz članka 11. stavka 2. Protokola svaka stranka može u bilo kojoj fazi arbitražnog postupka podnijeti zahtjev za određivanje privremenih mjera u obliku suspenzije kompenzacijskih mjera.

2. U zahtjevu iz stavka 1. potrebno je navesti predmet spora, okolnosti zbog kojih postoji hitnost te činjenične i pravne razloge koji *prima facie* opravdavaju određivanje privremenih mjera koje su zatražene. Zahtjev mora sadržavati sve dostupne dokaze i dokazne prijedloge za opravdavanje određivanja privremenih mjera.

3. Stranka koja traži privremene mjere zahtjev šalje u pisanom obliku drugoj stranci i arbitražnom sudu preko Međunarodnog ureda. Arbitražni sud određuje kratak rok u kojem druga stranka može podnijeti pisana ili usmena očitovanja.

4. Arbitražni sud donosi odluku o suspenziji osporavanih kompenzacijskih mjera u roku od mjesec dana od podnošenja zahtjeva iz stavka 1. ako se ispune sljedeći uvjeti:
- (a) arbitražni sud *prima facie* smatra zadovoljavajućim meritum predmeta stranke koja je zatražila privremene mjere;
  - (b) arbitražni sud smatra da bi stranka koja je zatražila privremene mjere pretrpjela ozbiljnu i nepopravljivu štetu do donošenja konačne odluke ako se kompenzacijske mjere ne suspendiraju; i
  - (c) šteta nanescena stranci koja je zatražila privremene mjere povezana s trenutačnom primjenom osporenih kompenzacijskih mjera premašuje interes trenutačne i djelotvorne primjene tih mjera.
5. Suspenzija postupka iz članka III.9. stavka 2. drugog podstavka ne primjenjuje se u postupku u skladu s ovim člankom.
6. Odluka koju arbitražni sud donese u skladu sa stavkom 4. ima samo privremeni učinak i ne dovodi u pitanje njegovu odluku o glavnoj stvari.
7. Suspenzija prestaje kad se donese konačna odluka u skladu s člankom 11. stavkom 2. Protokola, osim ako se u odluci arbitražnog suda u skladu sa stavkom 4. ovog članka odredi raniji datum.

8. Da bi se izbjegla svaka sumnja, za potrebe ovog članka podrazumijeva se da pri razmatranju interesa stranke koja je zatražila privremene mjere i druge stranke arbitražni sud uzima u obzir interese pojedinaca i gospodarskih subjekata stranaka, ali to ne znači da se tim pojedincima i gospodarskim subjektima pred njime dodjeljuje aktivna procesna legitimacija.

### ČLANAK III.11.

#### Dokazi

1. Svaka stranka dostavlja dokaze o činjenicama na kojima temelji zahtjev ili obranu.
2. Arbitražni sud može na zahtjev stranke ili samoinicijativno od stranaka zatražiti relevantne informacije koje smatra nužnima i prikladnima. Arbitražni sud određuje rok do kojeg stranke moraju odgovoriti na njegov zahtjev.
3. Arbitražni sud može na zahtjev stranke ili samoinicijativno iz bilo kojeg izvora prikupljati informacije koje smatra prikladnima. Ako to smatra prikladnim, arbitražni sud može zatražiti i mišljenje stručnjaka u skladu s uvjetima koje su dogovorile stranke.
4. Sve informacije koje arbitražni sud pribavi na temelju ovog članka stavljaju se na raspolaganje strankama, koje arbitražnom sudu mogu podnijeti primjedbe na te informacije.
5. Nakon što zatraži mišljenje druge stranke, arbitražni sud donosi odgovarajuće mjere s obzirom na pitanja bilo koje stranke o zaštiti osobnih podataka, čuvanju poslovne tajne i legitimnim interesima povjerljivosti.

6. Arbitražni sud odlučuje o dopuštenosti, relevantnosti i snazi podnesenih dokaza.

## ČLANAK III.12.

### Rasprave

1. Ako se mora održati rasprava, arbitražni sud nakon savjetovanja sa strankama obavješćuje stranke dovoljno unaprijed o datumu, vremenu i mjestu održavanja rasprave.
2. Rasprava je javna, osim ako arbitražni sud po službenoj dužnosti ili na zahtjev stranaka zbog ozbiljnih razloga odluči drukčije.
3. Predsjednik arbitražnog suda vodi i potpisuje zapisnik sa svake rasprave. Samo je taj zapisnik vjerodostojan.
4. Arbitražni sud može odlučiti održati virtualnu raspravu u skladu s praksom Međunarodnog ureda. Stranke se o tome pravodobno obavješćuje. U tim se slučajevima primjenjuju stavak 1. *mutatis mutandis* i stavak 3.

### ČLANAK III.13.

#### Neispunjavanje obveza

1. Ako tužitelj bez valjanog razloga ne podnese tužbeni zahtjev u roku koji je utvrđen u ovom Dodatku ili koji je odredio arbitražni sud, arbitražni sud nalaže okončanje arbitražnog postupka, osim ako postoje neriješena pitanja u pogledu kojih možda treba donijeti odluku i ako arbitražni sud to smatra primjerenim.

Ako tuženik bez valjanog razloga ne podnese odgovor na obavijest o arbitraži ili odgovor na tužbu u roku koji je utvrđen u ovom Dodatku ili koji je odredio arbitražni sud, arbitražni sud nalaže nastavak postupka, ali pritom ne smatra da taj izostanak odgovora znači prihvatanje tužiteljevih navoda.

Drugi podstavak primjenjuje se i ako tužitelj ne podnese odgovor na protutužbu.

2. Ako se stranka propisno pozvana u skladu s člankom III.12. stavkom 1. ne pojavi na raspravi i ne dokaže da je imala valjan razlog za taj propust, arbitražni sud može nastaviti s arbitražom.

3. Ako stranka koju je arbitražni sud propisno pozvao da podnese dodatne dokaze to ne učini u zadanom roku i ne dokaže da je imala valjan razlog za taj propust, arbitražni sud može donijeti odluku na temelju raspoloživih dokaza.

## ČLANAK III.14.

### Okončanje postupka

1. Ako se dokaže da su stranke dobile razumnu priliku iznijeti svoje argumente, arbitražni sud može proglasiti okončanje postupka.
2. Ako to smatra potrebnim zbog iznimnih okolnosti, arbitražni sud može samoinicijativno ili na zahtjev stranke ponovno pokrenuti postupak u bilo kojem trenutku prije nego donese odluku.

## POGLAVLJE IV.

### ODLUKA

## ČLANAK IV.1.

### Odluke

Arbitražni sud nastoji odluke donositi konsenzusom. Međutim, ako se pokaže da odluku nije moguće donijeti konsenzusom, odluka arbitražnog suda donosi se većinom glasova arbitara.

## ČLANAK IV.2.

### Oblik i učinak odluke arbitražnog suda

1. Arbitražni sud može donositi zasebne odluke o različitim pitanjima u različito vrijeme.
2. Sve se odluke izdaju u pisanom obliku i u njima se navode razlozi na kojima se temelje. Odluke arbitražnog suda konačne su i obvezujuće za stranke.
3. Arbitri potpisuju odluku arbitražnog suda, koja mora sadržavati datum na koji je donesena i mjesto arbitraže. Primjerak odluke koju su potpisali arbitri dostavlja se strankama preko Međunarodnog ureda.
4. Međunarodni ured objavljuje odluku arbitražnog suda.

Pri objavi odluke arbitražnog suda Međunarodni ured pridržava se relevantnih pravila o zaštiti osobnih podataka, čuvanju profesionalne tajne i legitimnim interesima povjerljivosti.

Pravila iz drugog podstavka jednaka su za sve bilateralne sporazume u područjima povezanim s unutarnjim tržištem u kojima Švicarska sudjeluje te za Sporazum o zdravlju, Sporazum o trgovini poljoprivrednim proizvodima i Sporazum o redovitom financijskom doprinosu Švicarske. Za potrebe Sporazuma Zajednički odbor donosi i ažurira ta pravila odlukom.

5. Stranke bez odgode postupaju u skladu sa svim odlukama arbitražnog suda.

6. U slučajevima iz članka 10. stavka 2. Protokola, nakon što prikupi mišljenja stranaka, arbitražni sud u odluci o glavnoj stvari određuje razuman rok za postupanje u skladu s odlukom na temelju članka 10. stavka 5. Protokola, uzimajući u obzir unutarnje postupke stranaka.

#### ČLANAK IV.3.

##### Mjerodavno pravo, pravila tumačenja, posrednik

1. Mjerodavno pravo obuhvaća Sporazum, pravne akte Unije na koje se u njemu upućuje i sva druga pravila međunarodnog prava relevantna za primjenu tih instrumenata.
2. Arbitražni sud odlučuje u skladu s pravilima tumačenja iz članka 7. Protokola.
3. Prijašnje odluke tijela za rješavanje sporova o proporcionalnosti kompenzacijskih mjera na temelju nekog od drugih bilateralnih sporazuma iz članka 11. stavka 1. Protokola obvezujuće su za arbitražni sud.
4. Arbitražni sud ne smije odlučivati kao posrednik ili *ex aequo et bono*.

#### ČLANAK IV.4.

##### Sporazumno rješenje ili drugi razlozi za okončanje postupka

1. Stranke mogu u bilo kojem trenutku sporazumno riješiti spor. Dogovore li rješenje, zajednički ga priopćuju arbitražnom sudu. Ako je za to rješenje potrebno odobrenje bilo koje od stranaka u skladu s relevantnim domaćim postupcima, u obavijesti se upućuje na to, a arbitražni se postupak suspendira. Ako takvo odobrenje nije potrebno odnosno nakon što se dostavi obavijest o završetku takvih domaćih postupaka, arbitražni se postupak zaključuje.
2. Ako tijekom postupka tužitelj pisanim putem obavijesti arbitražni sud da ne želi nastaviti postupak i ako do dana na koji arbitražni sud primi tu obavijest tuženik još nije poduzeo nikakve korake u okviru postupka, arbitražni sud izdaje rješenje o službenom okončanju postupka. Arbitražni sud odlučuje o troškovima, koje snosi tužitelj ako se to čini opravdanim s obzirom na ponašanje te stranke.
3. Ako prije donošenja odluke arbitražni sud zaključi da je nastavak postupka besmislen ili nemoguć iz bilo kojeg razloga osim onih iz stavaka 1. i 2., obavješćuje stranke o svojoj namjeri da donese rješenje o okončanju postupka.

Prvi podstavak ne primjenjuje se ako postoje neriješena pitanja u pogledu kojih možda treba donijeti odluku i ako arbitražni sud to smatra primjerenim.

4. Arbitražni sud strankama dostavlja primjerak rješenja o okončanju arbitražnog postupka ili odluke donesene sporazumno između stranaka s potpisom arbitara. Članak IV.2. stavci od 2. do 5. primjenjuju se na arbitražne odluke koje stranke donesu sporazumno.

#### ČLANAK IV.5.

##### Ispravak odluke arbitražnog suda

1. U roku od 30 dana od primitka odluke arbitražnog suda stranka može u obavijesti koju šalje drugoj stranci i arbitražnom sudu preko Međunarodnog ureda zatražiti od arbitražnog suda da u tekstu svoje odluke ispravi eventualne pogreške ili propuste u izračunu ili pisanju ili administrativne ili druge slične pogreške ili propuste. Ako smatra da je zahtjev opravdan, arbitražni sud izvršava odgovarajući ispravak u roku od 45 dana od primitka zahtjeva. Zahtjev nema suspenzivni učinak na rok iz članka IV.2. stavka 6.
2. Arbitražni sud može samoinicijativno izvršiti ispravke iz stavka 1. u roku od 30 dana od dostave odluke.
3. Ispravci iz stavka 1. ovog članka izvršavaju se u pisanom obliku i sastavni su dio odluke. Primjenjuje se članak IV.2. stavci od 2. do 5.

## ČLANAK IV.6.

### Naknade za rad arbitara

1. Naknade iz članka IV.7. moraju biti razumne s obzirom na složenost predmeta, vrijeme koje arbitri potroše na njega i sve ostale bitne okolnosti.
2. Utvrđuje se i prema potrebi ažurira popis dnevnih naknada i maksimalnog i minimalnog broja radnih sati, koji je zajednički za sve bilateralne sporazume u područjima povezanim s unutarnjim tržištem u kojima Švicarska sudjeluje te za Sporazum o zdravlju, Sporazum o trgovini poljoprivrednim proizvodima i Sporazum o redovitom financijskom doprinosu Švicarske. Taj se popis za potrebe Sporazuma donosi i ažurira odlukom Zajedničkog odbora.

## ČLANAK IV.7.

### Troškovi

1. Svaka stranka snosi vlastite troškove i pola troškova arbitražnog suda.
2. Arbitražni sud navodi svoje troškove u odluci o glavnoj stvari. Ti troškovi obuhvaćaju isključivo:
  - (a) naknade za rad arbitara, koje se navode zasebno za svakog arbitra i koje određuje arbitražni sud u skladu s člankom IV.6.;
  - (b) putne i druge troškove arbitara; i

(c) naknade i troškove Međunarodnog ureda.

3. Iznosi iz stavka 2. moraju biti razumni s obzirom na vrijednost i složenost spora, vrijeme koje su arbitri i svi stručnjaci koje je imenovao arbitražni sud potrošili na njega i sve druge bitne okolnosti.

#### ČLANAK IV.8.

##### Polog troškova

1. Na početku arbitraže Međunarodni ured može zatražiti od stranaka da polože jednake iznose kao predujam za troškove iz članka IV.7. stavka 2.

2. Tijekom arbitražnog postupka Međunarodni ured može od stranaka zatražiti dodatne pologe povrh onih iz stavka 1.

3. Svi iznosi koje stranke polože na temelju ovog članka uplaćuju se Međunarodnom uredu, koji ih isplaćuje kako bi pokrio stvarno nastale troškove, uključujući prije svega naknade koje se isplaćuju arbitrima i Međunarodnom uredu.

## POGLAVLJE V.

### ZAVRŠNE ODREDBE

#### ČLANAK V.1.

##### Izmjene

Zajednički odbor može odlukom donijeti izmjene ovog Dodatka.

---

PROTOKOL O DRŽAVNIM POTPORAMA  
UZ SPORAZUM IZMEĐU  
EUROPSKE ZAJEDNICE  
I ŠVICARSKÉ KONFEDERACIJE  
O ZRAČNOM PROMETU

EUROPSKA UNIJA, dalje u tekstu „Unija”,

s jedne strane, i

ŠVICARSKA KONFEDERACIJA, dalje u tekstu „Švicarska”,

s druge strane;

dalje u tekstu pojedinačno se nazivaju „ugovorna stranka”, a zajednički „ugovorne stranke”,

RADI jačanja i širenja sudjelovanja Švicarske i njezinih poduzeća na unutarnjem tržištu Unije u kojemu Švicarska sudjeluje na temelju Sporazuma između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu, sastavljenog u Luxembourg 21. lipnja 1999. (dalje u tekstu „Sporazum”);

PRIZNAJUĆI da su za pravilno funkcioniranje i ujednačenost u područjima unutarnjeg tržišta u kojima Švicarska sudjeluje potrebni ravnopravni uvjeti za tržišno natjecanje između poduzeća iz Švicarske i Unije na temelju materijalnih i postupovnih pravila istovjetnih onima koja se primjenjuju na unutarnjem tržištu kad je riječ o državnim potporama,

PONOVNO POTVRĐUJUĆI autonomiju ugovornih stranaka te ulogu i nadležnosti njihovih institucija, a kad je riječ o Švicarskoj, poštovanje načela koja proizlaze iz njezina ustavnog poretka, uključujući izravnu demokraciju, diobu vlasti i federalizam,

SPORAZUMJELE SU SE KAKO SLIJEDI:

## ČLANAK 1.

### Ciljevi

Ciljevi su ovog Protokola osigurati ravnopravne uvjete za tržišno natjecanje poduzeća iz Unije i Švicarske u područjima unutarnjeg tržišta koja su obuhvaćena područjem primjene Sporazuma i zajamčiti pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta utvrđivanjem materijalnih i postupovnih pravila o državnim potporama.

## ČLANAK 2.

### Odnos sa Sporazumom

1. Ovaj Protokol i njegovi prilozi sastavni su dio Sporazuma. Ne mijenjaju ni područje primjene ni ciljeve Sporazuma.
2. Stavljaju se izvan snage članci 13. i 14. Sporazuma.
3. Članak 12. stavak 2. ovog Sporazuma ne primjenjuje se za potrebe ovog Protokola.

## ČLANAK 3.

### Državne potpore

1. Osim ako nije drukčije predviđeno Sporazumom, svaka potpora koju dodijeli Švicarska ili države članice Unije ili koja se dodijeli iz državnih sredstava u bilo kojem obliku, a koja narušava ili prijeti narušavanjem tržišnog natjecanja stavljanjem određenih poduzeća ili proizvodnje određene robe u povoljniji položaj nespojiva je s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta u mjeri u kojoj utječe na trgovinu između ugovornih stranaka u okviru područja primjene Sporazuma.
2. Sljedeće je spojivo s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta:
  - (a) potpore socijalnog karaktera koje se dodjeljuju pojedinačnim potrošačima, pod uvjetom da se takve potpore dodjeljuju bez diskriminacije zbog podrijetla dotičnih proizvoda;
  - (b) potpore za otklanjanje štete nastale zbog prirodnih nepogoda ili izvanrednih događaja;
  - (c) mjere utvrđene u odjeljku A Priloga I.
3. Sljedeće se može smatrati spojivim s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta:
  - (a) potpore za promicanje gospodarskog razvoja područja na kojima je životni standard neuobičajeno nizak ili na kojima postoji velika podzaposlenost;
  - (b) potpore za promicanje provedbe važnog projekta od zajedničkog europskog interesa ili zajedničkog interesa ugovornih stranaka odnosno za otklanjanje ozbiljnih poremećaja u gospodarstvu države članice Unije ili Švicarske;

- (c) potpore za poticanje razvoja određenih gospodarskih djelatnosti ili područja ako takve potpore ne narušavaju trgovinske uvjete u mjeri u kojoj bi to bilo protivno interesu ugovornih stranaka;
- (d) potpore za promoviranje kulture i očuvanje baštine ako takve potpore ne narušavaju trgovinske uvjete i tržišno natjecanje u mjeri u kojoj bi to bilo protivno interesu ugovornih stranaka;
- (e) kategorije potpora utvrđene u odjeljku B Priloga I.

4. Potpore dodijeljene u skladu s odjeljkom C Priloga I. smatraju se spojivima s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta i izuzimaju se od zahtjeva za obavješćivanje iz članka 4.

5. Potpore dodijeljene poduzećima kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa ili koja su po svojoj naravi monopol koji ostvaruje prihode podliježu pravilima navedenima u ovom Protokolu, i to u mjeri u kojoj primjena tih pravila ne sprečava formalno ili stvarno obavljanje konkretnih zadaća koje su im povjerene. Na razvoj trgovine ne smije se utjecati u mjeri u kojoj bi to bilo u suprotnosti s interesima ugovornih stranaka.

6. Ovaj se Protokol ne primjenjuje na potpore u kojima iznos dodijeljen jednom poduzeću za djelatnosti obuhvaćene područjem primjene Sporazuma odgovara *de minimis* potpori kako je utvrđeno u odjeljku D Priloga I.

7. Zajednički odbor može odlučiti ažurirati odjeljke A i B Priloga I. određivanjem mjera koje su spojive ili kategorija potpora koje se mogu smatrati spojivima s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta.

## ČLANAK 4.

### Nadzor

1. Za potrebe članka 1. Unija, u skladu s raspodjelom nadležnosti između Unije i njezinih država članica, i Švicarska, u skladu sa svojim ustavnim poretком nadležnosti, nadziru primjenu pravila o državnim potporama na svojem (državnom) području u skladu s ovim Protokolom.
2. Za potrebe provedbe ovog Protokola Unija održava sustav za nadzor državnih potpora u skladu s člancima 93., 106., 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije kako je dopunjen pravnim aktima Unije u području državnih potpora i pravnim aktima Unije o državnim potporama u sektoru zračnog prometa iz točke 1. odjeljka A Priloga II.
3. Za potrebe provedbe ovog Protokola Švicarska u roku od pet godina od njegova stupanja na snagu uspostavlja i održava sustav za nadzor državnih potpora koji u svakom trenutku jamči razinu nadzora i izvršenja istovjetnu razinu u Uniji kako je utvrđeno u stavku 2. i sastoji se od:
  - (a) neovisnog nadzornog tijela; i
  - (b) postupaka kojima se osigurava da nadzorno tijelo preispituje spojivost potpora s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta, uključujući:
    - i. prethodno obavješćivanje nadzornog tijela o planiranim potporama;
    - ii. ocjenjivanje prijavljene potpore koje provodi nadzorno tijelo i njegovu nadležnost za preispitivanje neprijavljenih potpora;
    - iii. osporavanje pred nadležnim pravosudnim tijelom, sa suspenzivnim učinkom od trenutka kad se akt može osporiti, potpora za koje nadzorno tijelo smatra da su nespojive s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta; i
    - iv. povrat dodijeljenih potpora (zajedno s kamatama) za koje je utvrđeno da nisu spojive s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta.

4. U skladu sa švicarskim ustavnim poretkom nadležnosti stavak 3. točka (b) podtočke iii. i iv. ne primjenjuju se na akte Švicarske savezne skupštine ili Švicarskog saveznog vijeća.

5. Ako švicarsko nadzorno tijelo zbog svoje ograničene nadležnosti u okviru švicarskoga ustavnog poretka ne može pred pravosudnim tijelom osporiti potpore Švicarske savezne skupštine ili Švicarskog saveznog vijeća, osporava način na koji druga tijela primjenjuju te potpore u svim pojedinačnim slučajevima. Ako pravosudno tijelo utvrdi da je određena potpora nespojiva s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta, nadležna švicarska pravosudna i upravna tijela to uzimaju u obzir kad procjenjuju treba li tu potporu primijeniti u predmetu kojim se bave.

## ČLANAK 5.

### Postojeća potpora

1. Članak 4. stavak 3. točka (b) ne primjenjuje se na postojeću potporu, uključujući programe potpore i pojedinačnu potporu.

2. Za potrebe ovog Protokola postojeća potpora obuhvaća potporu dodijeljenu prije stupanja na snagu ovog Protokola i u razdoblju od pet godina nakon toga.

3. U roku od 12 mjeseci od datuma uspostave sustava za nadzor u skladu s člankom 4. stavkom 3. nadzorno tijelo dobiva uvid u postojeće programe potpore obuhvaćene Sporazumom koji su još na snazi i provodi *prima facie* procjenu tih programa prema kriterijima iz članka 3.
4. Nadzorno tijelo stalno preispituje spojivost svih postojećih programa potpore u Švicarskoj s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta u skladu sa stavcima 5., 6. i 7.
5. Ako nadzorno tijelo smatra da postojeći program potpore nije (više) spojiv s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta, obavještuje nadležna tijela da su dužna postupiti u skladu s ovim Protokolom. Ako se takav program potpore izmijeni ili ukine, nadležna tijela o tome obavještuju nadzorno tijelo.
6. Nadzorno tijelo objavljuje mjere koje su poduzela nadležna tijela ako smatra da su prikladne za postizanje spojivosti programa potpore s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta.
7. Neovisno o stavku 1. ovog članka, ako nadzorno tijelo smatra da program potpore i dalje nije spojiv s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta, objavljuje svoju ocjenu i osporava primjenu tog programa potpore u svim pojedinačnim slučajevima u skladu s člankom 4. stavkom 3. točkom (b) podtočkom iii. i člankom 4. stavkom 5.
8. Za potrebe ovog Protokola, ako se postojeći program potpore izmijeni tako da to utječe na spojivost potpore s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta, potpora se smatra novom potporom i stoga podliježe članku 4. stavku 3. točki (b).

## ČLANAK 6.

### Transparentnost

1. Ugovorne stranke moraju osigurati transparentnost dodjele potpora na njihovu području. Kad je riječ o Uniji, transparentnost se temelji na materijalnim i postupovnim pravilima koja se u njoj primjenjuju na državne potpore obuhvaćene Sporazumom. Kad je riječ o Švicarskoj, transparentnost se temelji na materijalnim i postupovnim pravilima istovjetnima onima koja se u Uniji primjenjuju na državne potpore obuhvaćene Sporazumom.

2. Osim ako je drukčije predviđeno ovim Protokolom, svaka ugovorna stranka na svojem području objavljuje:

- (a) dodijeljenu potporu;
- (b) mišljenja ili odluke svojih nadzornih tijela;
- (c) presude svojih nadležnih pravosudnih tijela o spojivosti potpore s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta; i
- (d) smjernice i priopćenja koja primjenjuju njihova nadzorna tijela.

## ČLANAK 7.

### Uvjeti suradnje

1. Ugovorne stranke surađuju i razmjenjuju informacije o državnim potporama u skladu sa svojim propisima i raspoloživim resursima.
2. Radi ujednačene provedbe, primjene i tumačenja materijalnih pravila o državnim potporama i njihova skladnog razvoja:
  - (a) ugovorne stranke surađuju i međusobno se savjetuju o relevantnim smjernicama i priopćenjima iz odjeljka B Priloga II.; i
  - (b) nadzorna tijela ugovornih stranaka sklapaju dogovore o redovitoj razmjeni informacija, među ostalim o posljedicama primjene pravila na postojeće potpore.

## ČLANAK 8.

### Savjetovanja

1. Na zahtjev jedne ugovorne stranke obje se u okviru Zajedničkog odbora međusobno savjetuju o provedbi ovog Protokola.
2. Ako dođe do promjena koje bi mogle utjecati na važne interese ugovorne stranke i primjenu ovog Protokola, Zajednički odbor sastaje se na zahtjev ugovorne stranke na odgovarajuće visokoj razini u roku od 30 dana od tog zahtjeva kako bi to raspravio.

## ČLANAK 9.

### Uključivanje pravnih akata

1. Neovisno o članku 5. Institucionalnog protokola uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu (dalje u tekstu „Institucionalni protokol”), za potrebe članka 3. stavaka 4. i 6. i članka 4. stavaka 2. i 3. te kako bi se zajamčila pravna sigurnost i ujednačenost prava u područjima unutarnjeg tržišta u kojima Švicarska sudjeluje na temelju Sporazuma, Švicarska i Unija osiguravaju da se pravni akti Unije doneseni u područjima obuhvaćenima odjeljcima C i D Priloga I. i odjeljkom A Priloga II. što prije uključe u te priloge nakon što se donesu.
2. Kad donese pravni akt u području obuhvaćenom odjeljcima C i D Priloga I. ili odjeljkom A Priloga II., Unija o tome što prije obavješćuje Švicarsku preko Zajedničkog odbora. Na zahtjev bilo koje ugovorne stranke Zajednički odbor provodi razmjenu mišljenja o toj temi.
3. Zajednički odbor postupa u skladu sa stavkom 1. tako što u najkraćem mogućem roku donosi odluku o izmjeni odjeljaka C i D Priloga I. i odjeljaka A Priloga II., uključujući potrebne prilagodbe.
4. Podložno članku 6. Institucionalnog protokola, odluke Zajedničkog odbora na temelju stavka 3. ovog članka stupaju na snagu odmah, ali ni u kojem slučaju prije datuma početka primjene odgovarajućeg pravnog akta Unije u Uniji.

## ČLANAK 10.

### Stupanje na snagu

1. Ugovorne stranke ratificiraju ili odobravaju ovaj Protokol u skladu sa svojim postupcima. Ugovorne stranke međusobno se obavješćuju o provedbi unutarnjih postupaka potrebnih za stupanje na snagu ovog Sporazuma.
2. Ovaj Protokol stupa na snagu prvog dana drugog mjeseca nakon posljednje obavijesti o sljedećim instrumentima:
  - (a) Institucionalnom protokolu uz Sporazum između Europske zajednice i njezinih država članica, s jedne strane, i Švicarske Konfederacije, s druge strane, o slobodnom kretanju osoba,
  - (b) Protokolu o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i njezinih država članica, s jedne strane, i Švicarske Konfederacije, s druge strane, o slobodnom kretanju osoba,
  - (c) Institucionalnom protokolu uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu,
  - (d) Protokolu o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu,
  - (e) Institucionalnom protokolu uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o željezničkom i cestovnom prijevozu robe i putnika,

- (f) Protokolu o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o željezničkom i cestovnom prijevozu robe i putnika,
- (g) Protokolu o državnim potporama uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o željezničkom i cestovnom prijevozu robe i putnika,
- (h) Protokolu o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o trgovini poljoprivrednim proizvodima,
- (i) Institucionalnom protokolu uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o uzajamnom priznavanju u vezi s ocjenom sukladnosti,
- (j) Protokolu o izmjeni uz Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o uzajamnom priznavanju u vezi s ocjenom sukladnosti,
- (k) Sporazumu između Europske unije i Švicarske Konfederacije o redovitom financijskom doprinosu Švicarske smanjenju gospodarskih i socijalnih razlika u Europskoj uniji,
- (l) Sporazumu između Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju, s jedne strane, i Švicarske Konfederacije, s druge strane, o sudjelovanju Švicarske Konfederacije u programima Unije,
- (m) Sporazumu između Europske unije i Švicarske Konfederacije o uvjetima sudjelovanja Švicarske Konfederacije u Agenciji Europske unije za svemirski program.

## ČLANAK 11.

### Izmjena i raskid

1. Ovaj se Protokol može izmijeniti u bilo kojem trenutku zajedničkim dogovorom ugovornih stranaka.
2. Ako se Sporazum raskine u skladu s člankom 36. stavkom 3. Sporazuma, ovaj Protokol prestaje biti na snazi na datum iz članka 36. stavka 4. Sporazuma.
3. Ako Sporazum prestane biti na snazi, pojedinci i poduzeća zadržavaju prava i obveze koje su stekli na temelju Sporazuma prije datuma njegova prestanka. Ugovorne stranke sporazumno utvrđuju koje se mjere trebaju poduzeti s obzirom na prava koja su u postupku stjecanja.

Sastavljeno u [...] [...] u po dva primjerka na bugarskom, češkom, danskom, engleskom, estonskom, finskom, francuskom, grčkom, hrvatskom, irskom, latvijskom, litavskom, mađarskom, malteškom, nizozemskom, njemačkom, poljskom, portugalskom, rumunjskom, slovačkom, slovenskom, španjolskom, švedskom i talijanskom jeziku, pri čemu je svaki od tih tekstova jednako vjerodostojan.

U POTVRDU TOGA niže potpisani, propisno ovlašteni za to, potpisali su ovaj Protokol.

[Potpis na sva 24 jezika EU-a: „Za Europsku uniju” i „Za Švicarsku Konfederaciju”]

IZUZEĆA I POJAŠNJENJA

ODJELJAK A

MJERE SPOJIVE S PRAVILNIM FUNKCIONIRANJEM  
UNUTARNJEG TRŽIŠTA, KAKO JE NAVEDENO U ČLANKU 3. STAVKU 2. TOČKI (c)

Sljedeće su mjere spojive s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta i ne podliježu članku 4. stavku 3. točki (b):

[...].

ODJELJAK B

KATEGORIJE POTPORA KOJE SE MOGU SMATRATI SPOJIVIMA  
S PRAVILNIM FUNKCIONIRANJEM UNUTARNJEG TRŽIŠTA,  
KAKO JE NAVEDENO U ČLANKU 3. STAVKU 3. TOČKI (e)

Sljedeće se vrste potpora mogu smatrati spojivima s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta:

[...].

## ODJELJAK C

### SKUPNA IZUZEĆA, KAKO JE NAVEDENO U ČLANKU 3. STAVKU 4.

Potpore se smatraju spojivima s pravilnim funkcioniranjem unutarnjeg tržišta i izuzimaju se od zahtjeva obavješćivanja na temelju članka 4. ako su dodijeljene u skladu s materijalnim uvjetima utvrđenima u sljedećim odredbama:

1. poglavlja I. i III. Uredbe Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. lipnja 2014. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. Ugovora (SL L 187, 26.6.2014., str. 1.), kako je zadnje izmijenjena Uredbom Komisije (EU) 2023/1315 od 23. lipnja 2023. (SL L 167, 30.6.2023., str. 1.);
2. članci od 1. do 6. Odluke Komisije od 20. prosinca 2011. o primjeni članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na državne potpore u obliku naknade za pružanje javnih usluga koje se dodjeljuju određenim poduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa (SL L 7, 11.1.2012., str. 3.).

## ODJELJAK D

### POTPORA *DE MINIMIS*, KAKO JE NAVEDENO U ČLANKU 3. STAVKU 6.

„*De minimis* potpora” ima isto značenje kao i u Uredbi Komisije (EU) 2023/2831 od 13. prosinca 2023. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na *de minimis* potpore (SL L, 2023/2831, 15.12.2023.).

Kad je riječ o potporama koje se dodjeljuju poduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa, „*de minimis* potpora” ima isto značenje kao i u Uredbi Komisije (EU) 2023/2832 od 12. prosinca 2023. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije na *de minimis* potpore koje se dodjeljuju poduzetnicima koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa (SL L, 2023/2832, 15.12.2023.).

---

OPĆI I SEKTORSKI AKTI PRIMJENJIVI U EUROPSKOJ UNIJI,  
KAKO JE NAVEDENO U ČLANKU 4. STAVKU 2.

ODJELJAK A

OPĆI I SEKTORSKI AKTI

1. Za potrebe ovog Protokola i u skladu s člankom 4. stavkom 2. Unija primjenjuje sljedeće akte:
  - (a) Uredba Vijeća (EU) 2015/1589 od 13. srpnja 2015. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL L 248, 24.9.2015., str. 9.);
  - (b) Uredba Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. travnja 2004. o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 (SL L 140, 30.4.2004., str. 1.), kako je zadnje izmijenjena Uredbom Komisije (EU) 2016/2105 od 1. prosinca 2016. (SL L 327, 2.12.2016., str. 19.);
  - (c) Uredba Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. lipnja 2014. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. Ugovora (SL L 187, 26.6.2014., str. 1.), kako je zadnje izmijenjena Uredbom Komisije (EU) 2023/1315 od 23. lipnja 2023. (SL L 167, 30.6.2023., str. 1.);

- (d) Odluka Komisije od 20. prosinca 2011. o primjeni članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na državne potpore u obliku naknade za pružanje javnih usluga koje se dodjeljuju određenim poduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa ((SL L 7, 11.1.2012., str. 3.);
- (e) Uredba Komisije (EU) 2023/2831 od 13. prosinca 2023. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na *de minimis* potpore (SL L, 2023/2831, 15.12.2023.);
- (f) Uredba Komisije (EU) 2023/2832 od 13. prosinca 2023. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije na *de minimis* potpore koje se dodjeljuju poduzetnicima koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa (SL L, 2023/2832, 15.12.2023.);
- (g) Uredba (EZ) br. 1008/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. rujna 2008. o zajedničkim pravilima za obavljanje zračnog prijevoza u Zajednici (SL L 293, 31.10.2008., str. 3.).

- 2. Za potrebe ovog Protokola i u skladu s člankom 4. stavkom 3. Švicarska uspostavlja i održava sustav za nadzor državnih potpora koji u svakom trenutku jamči razinu nadzora i izvršenja istovjetnu razini u Uniji kako je utvrđeno u članku 4. stavku 2. i točki 1. ovog odjeljka.

## ODJELJAK B

### SMJERNICE, PRIOPĆENJA I PRAKSA ODLUČIVANJA EUROPSKE KOMISIJE

1. Za potrebe ovog Protokola i u skladu s člankom 4. stavkom 3. švicarsko nadzorno tijelo i nadležna pravosudna tijela uzimaju u obzir i u najvećoj mogućoj mjeri slijede relevantne smjernice i priopćenja koja obvezuju Europsku komisiju, kao i njezinu praksu odlučivanja, da bi postigli razinu nadzora i izvršenja istovjetnu Unijinoj.
2. Europska komisija obavješćuje Zajednički odbor te objavljuje smjernice i priopćenja koja smatra bitnima na temelju Sporazuma.

---